

Atıf (Cite as): Yıldırım, Ş., & Koçoğlu, E. (2025).
Ekomedyaya Okuryazarlığı ve Eğitimi Bağlamında Bir Medya
Nesnesinin Analizi: Before the Flood Belgeseli. *Akdeniz İletişim*,
(49), 1-25. <https://doi.org/10.31123/akil.1629947>.

Ekomedyaya Okuryazarlığı ve Eğitimi Bağlamında Bir Medya Nesnesinin Analizi: *Before the Flood* Belgeseli

Analysis of a Media Object in the Context of Ecomedia Literacy and Education: 'Before the Flood' Documentary

Şayla YILDIRIM¹²

Erol KOÇOĞLU³

Öz

Ekomedyaya okuryazarlığı, medya araçlarının çevresel etkilerini sorgulayan ve bireylerin medya aracılığıyla çevresel sürdürülebilirlik bilincini geliştirmeyi amaçlayan bir okuryazarlık biçimidir. Bu yaklaşım, medya içeriklerini eleştirel bir gözle değerlendirerek çevresel sorunların medya üzerinden nasıl yansıtıldığını ve algılandığını inceler. Bu araştırmanın amacı, ekomedyaya okuryazarlığı teorisini kuramsal açıdan derinlemesine incelemek ve bu teoriyi somutlaştırmak amacıyla ekomedyaya okuryazarlığı eğitiminde önerilen 'Ekomedyaya Çarkı' modelini kullanarak bir medya nesnesinin analizini gerçekleştirmektir. Bu doğrultuda *Before the Flood* (Tufandan Önce) belgeseli; iklim değişikliği, sürdürülebilirlik ve ekolojik farkındalık konularını küresel çerçevede ele alan bir medya nesnesi olmasının yanı sıra ekomedyaya okuryazarlığı kuramının temel kavramlarını içermesi ve Ekomedyaya Çarkı analiz modeline uygunluğu nedeniyle amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Ekomedyaya Çarkı modeli, dört temel analiz alanı olan dünya görüşü, ekoloji, politik ekonomi ve kültür perspektifleri üzerinden bir medya nesnesini incelemeyi mümkün kılar. Böylece medya, yalnızca bilgi aktaran bir araç olarak görülmez; aynı zamanda ideolojik, fenomenolojik, sosyolojik ve ekonomik yapılar da egemen olan ekolojik tutumları bütüncül bir biçimde yansıtan bir analiz nesnesine dönüşür. Belgesel, Ekomedyaya Çarkı modeli çerçevesinde merkezî bir medya nesnesi olarak kabul edilmiş ve çarkın dört ana dişlisi açısından analiz edilmiştir. Ulaşılan bulgular, ekomedyaya okuryazarlığının ve Ekomedyaya Çarkı'nın çevre bilinci oluşturma ve ekolojik sürdürülebilirliği destekleme açısından etkili bir kuram ve yöntem olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu çalışmada medya ve medya içeriklerinin hem çevresel sorunların bir parçası hem de çözümün bir aracı olduğu gösterilmekte ve bizzat medyanın da ekoeleştirel bir yaklaşımla incelenmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Ekomedyaya okuryazarlığı, ekomedyaya eğitimi, ekomedyaya çarkı, medya nesnesi, ekoeleştiri.*

Abstract

Ecomedia literacy constitutes a critical form of literacy that interrogates the environmental impacts of media technologies and aims to cultivate individuals' awareness of environmental sustainability through mediated communication. This conceptual approach emphasizes the critical evaluation of media content to understand how environmental issues are constructed, represented, and perceived through various media channels. The primary objective of this study is to conduct an in-depth theoretical examination of ecomedia literacy and to operationalize this theoretical framework by analyzing a selected media artifact using the "Ecomedia Wheel" model, which is proposed as an educational tool within the domain of ecomedia literacy. In this regard, the documentary *Before the Flood* was purposefully selected due to its comprehensive treatment of climate change, sustainability, and ecological consciousness on a global scale, as well as its alignment with the core concepts of ecomedia literacy and suitability for analysis within the Ecomedia Wheel framework. The Ecomedia Wheel model facilitates a multi-dimensional analysis of media artifacts through four principal lenses: worldview, ecology, political economy, and culture. This model reconceptualizes media not merely as conduits of information, but as complex structures that reflect and reproduce dominant ecological attitudes within ideological, phenomenological, sociological, and economic contexts. Within the framework of the Ecomedia Wheel, the documentary was positioned as a central media text and analyzed across the model's four core dimensions. The findings indicate that both the theory of ecomedia literacy and the Ecomedia Wheel model offer effective theoretical and methodological tools for fostering environmental consciousness and promoting ecological sustainability. In conclusion, this study demonstrates that media and its content function as both contributors to environmental challenges and as potential instruments for ecological solutions. Furthermore, it underscores the necessity of subjecting the media itself to eco-critical scrutiny as part of a broader strategy for environmental education and awareness.

Keywords: *Ecomedia literacy, ecomedia education, ecomedia wheel, media object, ecocriticism.*

¹ Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, sailayildirim@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5993-8605

² Sorumlu Yazar (Corresponding Author)

³ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, erol.kocoglu@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4595-2892

Giriş

Teknolojik ve dijital gelişmeler, hem bireylerin bilgiye erişim biçimlerini hem de eğitim sistemlerinde kullanılan okuryazarlık türlerini dönüştürmüştür. Bu değişim sürecinde ekomedya okuryazarlığı, medya içeriklerini ekolojik bir perspektiften değerlendirmeyi amaçlayan ve çevresel bilinç ile medya okuryazarlığını birleştiren yeni bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Yakın zamana kadar medya okuryazarlığı eğitimi literatüründe çevresel konuların sınırlı bir yer tuttuğu görülmektedir. Bu durum, medya okuryazarlığının çevresel temaları tamamen göz ardı ettiği anlamına gelmemekle birlikte çevresel duyarlılığı temel alan teorik bir çerçevenin eksikliğine dikkat çekmektedir (López, 2015, ss. 299-300; López, 2019, s. 1). Bu nedenle medya ve çevre ilişkisini disiplinler arası bir yaklaşımla ele alarak medya okuryazarlığını sürdürülebilirlik perspektifine yerleştirmek önemli bir gereklilik hâline gelmiştir. Dolayısıyla medya içeriklerinin ekolojik bir farkındalıkla değerlendirilmesine katkı sağlamak amacıyla ekomedya kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Ekomedya kavramı “medya, toplum ve çevrenin kesişimlerine yönelik tarihsel olarak konumlandırılmış, ideolojik olarak motive edilmiş ve etik olarak bilgilendirilmiş bir yaklaşım” (Rust, 2015, s. 87) olarak tanımlanmaktadır.

Ekomedya okuryazarlığı, medyanın hem çevresel sorunların bir parçası hem de çözümün bir aracı olduğu anlayışına dayanmaktadır. Ekomedya okuryazarlığı, medya teknolojilerinin çevresel etkilerini sorgulamayı ve sürdürülebilir medya pratiklerinin geliştirilmesini teşvik eder (López, 2022b, s. 61). Başka bir ifadeyle teknolojik gelişmelerin büyük bir enerji tüketimi ve çevresel maliyetle gerçekleştiği dikkate alındığında hammadde çıkarımı, cihazların enerji kullanımı ve elektronik atık gibi hususların medya tüketiminin çevresel boyutunu oluşturduğu görülmektedir. Medya teknolojilerine yönelik bağımlılık da küresel çevre krizinin önemli bileşenlerinden biri hâline gelmiştir (Rust, Monani & Cubitt, 2015, s. 1-2). Yeni teknolojiler -örneğin yapay zekâ, sosyal medya, yüz ve ses tanıma, video, oyun ve müzik akışı, kripto para madenciliği vb.- yoğun bilgisayar işlem gücü gerektirir ve bu da hem enerji tüketimini artırmakta hem de doğal kaynak çıkarımını körüklemektedir (López, 2022, s. 60). Bu olumsuzlukların yanı sıra çevrim içi olarak erişilebilen belgeseller, bilimsel raporlar ve haber kaynakları; hidrolik kırılma, su kıtlığı, biyolojik çeşitlilik kaybı veya türlerin yok oluşu gibi konularda olumlu bir farkındalık yaratmakta, bilgiyi yayma ve paylaşma yoluyla bir ağ etkisi oluşturmaktadır (López, 2020). Bu açıdan medya; vatandaşlık bilinci, aktivizm ve farkındalık oluşturarak eğitici bir rol üstlenir (López, 2022b, s. 61). Dolayısıyla dijital medyanın maddi ve ideolojik etkileri küresel iklim krizine katkıda bulunsa da, aynı zamanda çevresel değişim için empati ve dayanışmayı güçlendirme potansiyeli taşımaktadır (López, 2020). Öte yandan medya araçlarının ekolojik krizle ilişkisine dair artan farkındalık çabalarına rağmen dijital çağda medyadan tamamen uzak durmak mümkün görünmemektedir. Bu noktada çevre sorunlarıyla mücadelede medya, ‘yeşil’ ile dijital uyumlu hâle getirebilecek bir araç olarak yeniden düşünülmeli ve sürdürülebilir çözümleri destekleyen bir imkân olarak ele alınmalıdır. Çevre okuryazarlığı ile medya okuryazarlığını bütüncül bir yaklaşımla değerlendirmek, geleceğin eğitim politikaları açısından önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım, 2024, s. 90).

Literatürde Sean Cubitt, Stephen Rust, Salma Monani ve Antonio López gibi araştırmacıların çalışmalarıyla ekomedya yaklaşımının kuramsal olarak temellendirildiği görülmektedir. Cubitt’in *EcoMedia* (2005, ss. 1-5) adlı çalışmasında medya teknolojilerinin, insan-doğal çevre arasındaki ilişkiyi nasıl biçimlendirdiği; görsel anlatılar, kültürel temsiller ve üretim süreçleri

bağlamında ele alınmıştır. Rust, Monani ve Cubitt'in birlikte derlediği *Ecomedia: Key Issues* (2015, ss. 1-12) adlı çalışmada ekomedya yaklaşımı; çevresel beşeri bilimler, medya çalışmaları ve ekoloji ekseninde, çok disiplinli bir bütünlük içinde ele alınmıştır. Çalışmanın "Giriş" bölümünde medya teknolojileri-çevre ilişkisi, hem kültürel temsiller hem de medya üretiminden tüketimine ve atık süreçlerine kadar uzanan maddi boyutlarıyla irdelenmiştir. Bu kuramsal zemine ek olarak, Antonio López medya okuryazarlığını çevre okuryazarlığıyla bütünleştiren bir yaklaşım olan "ekomedya okuryazarlığı" yöntemini geliştirir. López, ekomedya yaklaşımını medya okuryazarlığına entegre edilebilecek bir beceri ve pedagojik uygulama olarak ele almaktadır. Medya eğitiminin çevresel sürdürülebilirlik, etik ve ekolojik bilinçle ilişkilendirilmesi gerektiğini savunmaktadır (Lin, 2014, ss. 63-65; Lopez, 2020, s. 2; Lopez, Redmond & Share, 2022, ss. 467-469). Bu araştırmanın temel amacı, yeni bir okuryazarlık türü olarak gelişen ekomedya okuryazarlığını tanıtmak ve Ekomedya Çarkı modeli aracılığıyla bir medya nesnesi üzerinden gerçekleştirilen çözümleme yoluyla bireylere/öğrencilere ekomedya okuryazarlık becerisi kazandırmaktır. Bu doğrultuda çevre eğitimi ile medya okuryazarlığını bir araya getiren örnek bir eğitim uygulaması/etkinliği sunulması hedeflenmektedir. Bu bakımdan araştırmanın kuramsal temeli büyük ölçüde Antonio López'in görüşlerine dayanmaktadır.

Son yıllarda uluslararası literatürde giderek daha fazla önem kazanan bu kavramın, Türkçe akademik çalışmalarda henüz yeterince yer bulamadığı görülmektedir. Görmez'in (2023, s. 88) ekomedya okuryazarlığına yönelik geliştirdiği algı ölçeği ve Sezgin Büyükalaca ve Çömez'in (2023, s. 59) medyada eğlence içeriklerinde çevre sorunlarının ele alınışını inceleyen ekomedya okuryazarlığı çalışmalarını takiben bu araştırma, ekomedya okuryazarlığının eğitim bağlamındaki uygulanabilirliğini ele almaktadır. Bu çerçevede, çalışmada Ekomedya Çarkı modeli temel alınarak *Before the Flood* belgeseli analiz edilmiş ve ekomedya okuryazarlığının eğitsel bir yöntem olarak nasıl işlev görebileceği incelenmiştir. Böylece ekomedya okuryazarlığı teorisinin pratikte nasıl kullanılabileceğine dair özgün bir model önerisi sunulmaktadır.

1. Ekomedya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığı, medya teknolojileri ve kitle iletişim araçları aracılığıyla oluşturulan içerikleri sözel ve görsel olarak algılama, yorumlama, analiz etme ve değerlendirme sürecine dayanmaktadır (Görmez, 2023, s. 86). Medya okuryazarlığı eğitimi, bireyin medya araçlarıyla etkileşimini bilinçli hale getirerek eleştirel düşünme becerileri geliştirmesini ve medya mesajlarını sorgulayıp değerlendirme yetisi kazanmasını amaçlayan bir eğitim süreci olarak ifade edilebilir (Thoman, 2003; Görmez, 2015; Koçoğlu, 2021). Yeşil medya okuryazarlığı olarak da tanımlanan ekomedya okuryazarlığı ise iklim değişikliği, biyoçeşitlilik kaybı, su kirliliği, ormansızlaşma gibi çevresel sorunları ele almak için medya okuryazarlığına ekolojik bir boyut kazandıran yaklaşımdır (López, 2019, s. 1). Ekomedya okuryazarlığı, medya araçları (televizyon, internet, sosyal medya vb.) ile canlı ekosistemler (bitkiler, hayvanlar, doğal kaynaklar, insan toplulukları) arasındaki ilişkileri anlamayı ve bu konuda farkındalık geliştirmeyi amaçlar. Bu yaklaşım, medyanın doğal dünya üzerindeki etkilerini sorgulayan teorik ve pratik unsurlar içerir. Medyanın hem fiziksel hem de zihinsel düzlemlerde çevre sorunları üzerindeki etkilerini araştıran ekomedya okuryazarlığı, bu çerçevede "ekolojik ayak izi" (ecological footprint) ve "ekolojik zihin izi" (ecological mindprint) kavramlarını kullanır. Ekolojik ayak izi, medya teknolojilerinin üretimi ve kullanımı sırasında çevreye bıraktığı fiziksel etkileri; ekolojik zihin izi ise medya aracılığıyla yayılan içeriklerin insan zihni ve çevresel algılar üzerindeki etkilerini ifade

eder (López, 2020; López et al., 2022, s. 464). Ekomedya okuryazarlığı, medya ve çevre arasındaki bu ilişkileri görünür kılmayı ve medya teknolojilerinin ekosistemler üzerindeki fiziksel ve zihinsel etkilerini eleştirel bir şekilde değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Ekomedya okuryazarlığı, medya ve iletişim araçlarının çevresel etkilerini incelerken özellikle bu araçların bıraktığı ekolojik ayak izi üzerinde durmaktadır. Bu kapsamda medya araçlarının nasıl üretildiği, bu süreçlerin çevreye nasıl zarar verdiği gibi konular mercek altına alınır. Sözgelimi medya teknolojilerinin üretiminde kullanılan madenler (çatışma mineralleri) Afrika’da ciddi çevresel ve toplumsal sorunlara yol açarken üretim merkezlerinde (örneğin Çin) çevresel kirlilik ve sosyal sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca internet teknolojisinin işleyişi için gerekli sunucu çiftliklerinin fosil yakıt kullanımı nedeniyle yol açtığı karbon emisyonları da ekomedya okuryazarlığının incelediği küresel çevre problemleri arasında yer alır (López, 2015, s. 300). Bu bakımdan ekomedya okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ile çevre çalışmaları arasında bir köprü kurmaya çalışır. Medyanın çevre sorunlarına yaklaşımı; genellikle (a) sınırsız büyüme ideolojisini yaymak, (b) doğayı insanlardan ayrı bir olgu olarak ele almak, (c) alternatif ekolojik bakış açılarını marjinalleştirmek ve (d) çevre sorunlarıyla ilgili endüstriyel söylemleri desteklemek şeklinde biçimlenmektedir (López, 2014, s. 25; López, 2015, ss. 300-301). Ekomedya okuryazarlığı, bu olumsuz tutum ve bakış açılarını ekoeleştirel bir perspektifle analiz eder. Bu noktada ekoeleştiri kavramına kısaca değinmek yararlı olacaktır. Ekoeleştiri, ekolojik bozulmanın sosyal ve kültürel etkilerini ele alarak edebi ve kültürel metinleri çevreci bir perspektifle yorumlayan, edebiyat ile çevre ve ekoloji ile kültür arasındaki ilişkileri sorgulayan bir yaklaşımdır (Oppermann, 2012, s. 9). Ekoeleştiri yalnızca doğanın temsiliyle ilgilenmekle kalmaz; doğaya atfedilen simgesel anlamları, bu anlamların oluşturduğu düşünce kalıplarını; nehirler, denizler, toprak, bitki ve hayvan türlerinin insanların kültürlerini nasıl şekillendirdiğini; dilin doğaya ilişkin kullanım biçimlerini; çevre sorunlarına yönelik değer yargılarını ve benlik kavramlarını da analiz eder. Bu bakımdan ekoeleştiri, biyomerkezci bir dünya görüşüne dayanan, gezegen odaklı bir eleştiri biçimi olarak da değerlendirilebilir (Oppermann, 2012, ss. 25-26).

Ekoeleştirel yaklaşımın geniş çerçevesi içerisinde ekomedya okuryazarlığı, medya ve çevre ilişkisine odaklanır. López’e göre (2019, s. 2) medyanın çevreyle ilişkisi bağlamında kullanılan kavramlardan biri de "medya ekolojisi"dir. Medya çalışmalarında sıkça kullanılan bu terim, aslında çevreyle doğrudan bir bağ kurmaz; daha çok medya teknolojilerinin oluşturduğu "medya ortamlarını" manipülatif bir biçimde ifade eder. Örneğin Facebook, iPhone ya da Android ekosistemleri gibi terimler, medya teknolojilerinin gerçek dünyadaki ekosistemlere dönük çevresel etkilerini hesaba katmaz. Aynı şekilde bu teknolojilerin insanların çevreye yönelik davranışlarını ve çevresel ideolojilerini de sorgulamaz. López, nörodilbilim ve ekodilbilim alanındaki çalışmaların da ortaya koyduğu üzere metaforların dünyayı algılama biçimimizi şekillendirdiğini belirtir. Medya, genellikle "çevresel etkisi olmayan, maddi olmayan bir şey" olarak algılanır ve sunulur. Oysa medya kavramı sadece görsel medya (reklam, TV, film) ile sınırlı değildir; işitsel medya (radyo, müzik), yazılı medya (basılı yayınlar, çevrimiçi platformlar) ve sanat gibi pek çok farklı biçimi içerir. Ancak bu medya biçimleri çoğunlukla maddi varlıklarıyla düşünülmez. López, medyanın bu "maddi gerçekliği"nin medya teorisyenleri ve eğitimciler tarafından sıkça göz ardı edildiğini ifade eder ve medyanın çevre üzerindeki etkilerinin görünür kılınması gerektiğini savunur. Bu noktada, ekomedya yaklaşımı önemli bir işlev yüklenir: Medyanın ekosistemlerle olan bağlantısını anlamak ve medyanın ekolojik ayak izini araştırarak bu bilgiyi toplumsal farkındalık yaratmak amacıyla paylaşmak. Ekomedya okuryazarlığı, bu tür yaygın ve kanıksanmış metaforları sorgulamakla birlikte ekoloji

kavramını, gerçek ve yaşayan karmaşık ekosistemleri ifade edecek şekilde yeniden tanımlar. Bu çerçevede ekomedya okuryazarlığı; medya ekolojisi, yeşil medya çalışmaları, ekoeleştirici, çevresel beşeri bilimler, ekolojik ekonomi, ekopsikoloji, teknookuryazarlık, ekosinema ve genel çevre çalışmaları gibi çeşitli disiplinlerden yararlanır (López, 2014, ss. 31-32; López, 2019, s. 3). Örneğin ekomedya okuryazarlığı, ekosinema alanından beslenerek medya ürünlerini hem içerik düzeyinde hem de doğa ve kültür ilişkileri bağlamında nasıl temsil edildiğini sorgulama becerisi kazandırabilir. Ekosinema yaklaşımı, sinema anlatılarında doğanın ve canlıların nasıl temsil edildiğini inceler; özellikle bu temsillerin insanmerkezci mi yoksa ekomerkezci mi ilkelere dayandığını analiz ederek izleyicide çevresel farkındalık oluşturmayı amaçlar (Dinvar Pekşen, 2024, s. 133). Bu yönüyle ekomedya okuryazarlığının, ekosinema disiplini aracılığıyla medya metinlerinin içerdiği çevresel ideolojileri açığa çıkarmayı ve eleştirel bir bilinç geliştirmeyi mümkün kıldığı söylenebilir.

Ekomedya perspektifinden bakıldığında -modern dünyanın bütün kurumları gibi- medya okuryazarlığı da modernist bilgi sistemine bağlıdır. Günümüz eğitim sistemleri; küresel kapitalizm, modern ulus devlet, Bilim ve Sanayi Devrimi'nin ortak evrimi sonucu ortaya çıkmıştır. 18. ve 19. yüzyılda başlayan teknolojik ilerleme ve pozitivist düşünce, insanları doğadan ayrı gören, dünyayı değiştirilebilir parçalardan oluşan bir makine gibi kabul eden bir paradigma inşa etmiştir. Bu paradigma, Avrupa-Amerikan epistemolojisi tarafından şekillendirilmiş ve modern dünya algısını derinden etkilemiştir (López, 2015, s. 299; López, 2019, s. 3; López, 2020). Ekomedya okuryazarlığı, bu dünya algısının değişmesi için medyanın gücünü kullanarak söz konusu pozitivist paradigmayı eleştirel bir bakışla sorgular. Bu yaklaşım, ekolojik etik temeline dayanan ve daha sürdürülebilir bir yaşamsal, insani, teknolojik ve ekonomik sistem oluşturmayı amaçlayan alternatif bir paradigmanın inşasını teşvik eder. Bu amaçla ekomedya okuryazarlığı, medyanın da katkısıyla doğayı ve dünyayı algılama biçimlerimizi ekolojik zihin izi kavramı çerçevesinde dönüştürmeyi hedefler. Başka bir deyişle antroposentrik bakış açısının yerine, ekosentrik bir perspektifin geliştirilmesini destekler.

Antroposentrik dünya algısı, küresel ekosistemleri tehdit etmekte ve tüm dünya için büyük riskler oluşturmaktadır. Ekonomik üretim ve tüketim biçimleri, çevre odaklı bir anlayıştan uzaktır ve bu durum ciddi ekolojik dengesizliklere ve tahribata yol açmaktadır. Bu nedenle çevresel farkındalığa dayalı bir zihinsel değişim zorunlu görünmektedir. Ekomedya okuryazarlığı, bu değişimi sağlamak için medya ortamındaki egemen paradigmayı eleştirir ve medya araçlarını alternatif bir paradigmanın inşası için kullanmayı hedefler. Kitle iletişim araçları, yaşam konforunu artırırken küresel ölçekte ciddi çevresel kayıplara ve yıkımlara neden olmaktadır. Bu nedenle sadece betimsel bir medya okuryazarlığı bu tehlikenin farkına varmamızı sağlamaz. Ekoeleştirici bir bilinçle, çevre sorunlarının medya aracılığıyla gündeme getirilmesi gereklidir (López, 2015, s. 299; López, 2019, s. 3). Bu anlamda ekomedya okuryazarlığı, yalnızca ideolojik eleştiriyle sınırlı kalmaz, aynı zamanda çözüm üretmeye ve bu çözümleri hayata geçirmeye yönelir.

Ekomedya okuryazarlığı, ekolojik sorunların medya aracılığıyla tartışılması ve eleştirilmesi amacıyla bir dizi öneriyi medya okuryazarlığı uygulamalarına entegre etmeye çalışır. Çevresel farkındalığı artırmayı ve medyanın ekolojik sürdürülebilirliğe katkı sunmasını hedefleyen bu öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- İklim değişikliği ve çevresel adalet hareketleriyle ilgili haberlerin eleştirel bir şekilde analiz edilmesi,
- İklim değişikliği dezenformasyonunun incelenmesi,

- Çevresel söylemleri içeren reklamlara eleştirel düşünme ve yapıbozum tekniklerinin uygulanması,
- Medyada yer alan çevresel iddiaların doğruluğunu değerlendirmek için eleştirel bilgi okuryazarlığının kullanılması,
- Ambalaj ve reklamlardaki yanıltıcı çevresel iddiaların eleştirilmesi,
- Sosyal medyanın iklim değişikliğini gizlemedeki rolünün incelenmesi ve alternatif söylemlerin teşvik edilmesi,
- Gerçek dünyadaki çevresel sorunları ve çözümleri yansıtan medya yapım uygulamalarının artırılması,
- Etik, hak ve sorumluluk tartışmalarının biyotik topluluklar ve işçi kesimlerine genişletilmesi,
- Dijital müşterekler kavramının çevresel müştereklerle (hava, su, toprak vb.) ilişkilendirilmesi ve alternatif medya uygulamalarının geliştirilmesi,
- Medya şirketlerinin ve sürdürülebilirlik politikalarının analiz edilmesi,
- Sağlıklı medya ekosistemlerinin tasarlanması,
- Yerel çevrelerin haritalanması, dijital hikâye anlatımı ve ekran süresinin azaltılmasıyla açık hava eğitiminin teşvik edilmesi (López, 2019, s. 4-5).

Ekomedya okuryazarlığı kapsamında iki önemli kavram öne çıkmaktadır: ekolojik adalet ve ekolojik vatandaşlık. Bu kavramlar, çevresel sürdürülebilirlik hareketlerinde önemli bir yere sahiptir. Ekolojik adalet (ecojustice), teknolojik “ilerleme”nin getirdiği fayda ve zararların toplumda eşit dağılmadığını; çevresel etkilerin sınıf, ırk ve cinsiyet temelli olarak farklı biçimlerde deneyimlendiğini kabul eder. Bu nedenle medya okuryazarlığı, teknoloji ve ilerleme düşüncesinin altında yatan varsayımları sorgulayan bir bakış açısı geliştirmelidir (López, 2022a, s.116). Ekomedya okuryazarlığı, çevresel yıkım ve eşitsizliklerin medya tarafından nasıl temsil edildiğini sorgular ve böylece ekolojik adaletin sağlanmasına katkıda bulunmayı amaçlar.

Diğer yandan çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmek amacıyla vatandaşlık anlayışının ekolojik konuları kapsayacak şekilde genişletilmesi de ekomedya okuryazarlığının temel hedeflerinden biridir. López’in “yeşil kültürel vatandaşlık” şeklinde nitelediği ekolojik vatandaşlığın merkezinde, yaşayan ekosistemleri dikkate almak ve medya eğitimi ile sürdürülebilirlik eğitimi alanları arasında köprü kurmak için kültürel vatandaşlık kavramının hayata geçirilmesi önerilir. Kültürel vatandaşlık kavramı, medyanın vatandaşlık kaynakları ve/veya alanlarına yönelik işlev biçimlerine ve kamusal söylemde yer alabilmek için gerekli medya okuryazarlığı türlerine dikkatimizi çeker. Yeşil kültürel vatandaşlık kavramı ise eleştirel okuryazarlık ve kamusal söyleme aktif katılım üzerine odaklanan bir medya eğitimi veya medya okuryazarlığının ötesine geçerek medya teknolojisinin canlı sistemler üzerindeki etkisine ilişkin okuryazarlığı ve dünyaya yönelik eko-etik bir yönelimi de içerir (López, 2014, s. 29-30). Bu yaklaşım doğrultusunda öğrenen bireylerin aşağıdaki alanlarda gelişimi teşvik edilir (López, 2015, ss. 301-302):

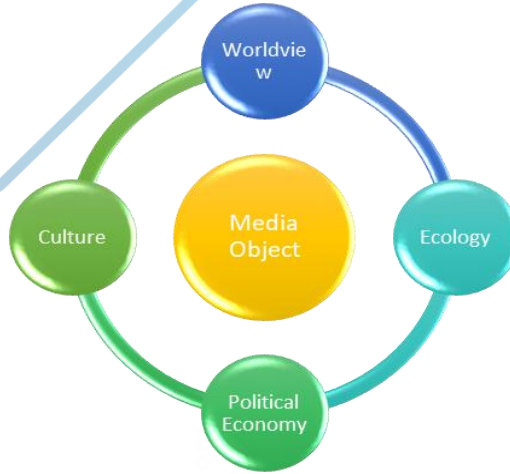
- Medyanın canlı sistemlerle maddi düzeyde nasıl bağlantılı olduğunu fark etmek.
- Medyanın zaman, mekân, yer ve biliş üzerindeki algısal (fenomenolojik) etkisini tanımak.

- Medya sistemleri ve iletişim teknolojilerinin küresel ekonomi ve kalkınma modelleriyle nasıl karşılıklı bağımlı olduğunu anlamak.
- Medyanın çevresel ideolojileri teşvik eden sembolik ilişkiler ve söylemler oluşturma biçimini analiz etmek.
- Medyanın, sürdürülebilir kültürel uygulamalara katılım yeteneğimizi nasıl etkilediğini fark ederek sürdürülebilirliği teşvik eden yeni medya kullanım biçimlerini teşvik etmek.

Ekolojik adalet ve ekolojik vatandaşlık kavramlarına yönelik ekomedya okuryazarlığının sunduğu yeterlilikler, medya eğitiminin çevresel sürdürülebilirlik doğrultusunda yeniden nasıl yapılandırılabilirliğini de göstermektedir. Ekomedya okuryazarlığı; toplum, ekonomi ve çevrenin birbirine bağlı alanlarında ekolojik değerleri şekillendiren ve teşvik eden sürdürülebilir davranışların ve kültürel uygulamaların benimsenmesini içeren aktif bir ekoyurttaşlığı destekler. Bu yaklaşım, medyanın yaşam ağına gömülü bir sosyoteknolojik ekosistem olarak değerlendirilmesi gerektiğine dair bir anlayışın gelişmesine katkı sunmaktadır (López, 2020).

2. Ekomedya Çarkı

Ekomedya okuryazarlığının amacı, “günlük medya uygulamalarının dünyamızın ekolojik parametreleri içinde sürdürülebilir bir şekilde yaşama yeteneğimizi” nasıl etkilediğini anlamalarında öğrenenlere yardımcı olmaktır (López, 2014, s. 30). Aynı zamanda öğretmenlerin çevresel temaları ve sürdürülebilir çevreci tutumları ders içeriklerine entegre edebilmelerine olanak tanıyacak pedagojik uygulamalar geliştirmeyi hedefler (López, 2019, s. 1; López, 2020). Ekomedya okuryazarlığının pedagojik uygulamaları kapsamında López, "ekomedya küresi" olarak da adlandırdığı Ekomedya Çarkı'nı (Ecomedia Wheel), sezgisel (heuristik) bir analiz modeli olarak önermektedir. Ekomedya Çarkı, medyayı daha büyük bir ekosistemin parçası olarak ele alan metaforik bir haritayı temsil eder. Medya canlı ve cansız unsurların birbirine bağlı olduğu bir ekosistem içerisinde değerlendirilir. Ekomedya çarkı dört bölüme ayrılmış bir daire şeklindedir ve bu çarkın merkezinde bir medya nesnesi bulunur. Medya Nesnesi, analiz edilecek içeriği temsil eder. Bir medya nesnesi, temsili medya metni (reklam, haber makalesi, film, belgesel, televizyon reklamı, web sitesi vb.), platform (yayın hizmeti, sosyal ağ ya da medya kuruluşu), aygıt (akıllı telefon, tablet, bilgisayar vb.) ve hiper nesne (örneğin sahte haberler) gibi öğeleri içerebilir. Merkezde yer alan medya nesnesi, çarkın diğer dört bileşeni olan dünya görüşü, ekoloji, politik ekonomi ve kültür öğeleriyle olan bağlantısallığı çerçevesinde, ekoeleştirel bir tutumla analiz edilmektedir. López, medya nesnelerini "sınır nesneleri" olarak tanımlamaktadır. Sınır nesneleri, belirli bir formu olan ancak anlamı bağlama göre değişebilen nesnelerdir. Örneğin akıllı bir telefon; tasarımcısı, üreticisi, kullanıcısı, uygulama geliştiricisi ya da işçisi açısından farklı fonksiyonlar taşır. Bir iş toplantısında iletişim aracı, sosyal medya kullanımında eğlence veya etkileşim aracı olarak işlev görür. Sürdürülebilirlik ve ekolojik bağlamda ise akıllı telefonlar elektronik atık ve enerji tüketimi hususunda çevresel bir tartışmanın nesnesi olarak görülebilir (López, 2014, ss. 145-147; López, 2015, ss. 303-304).

Şekil 1. Ekomedya Çarkı

Şekil 1’de gösterilen Ekomedya Çarkı’nın bir medya nesnesini analiz etme işlevi taşıyan dışlılarını López (2015, ss. 303-305) şöyle açıklamaktadır:

2.1. Dünya Görüşü (Worldview)

Bu perspektif; medyanın zaman, mekân ve yer algımız üzerindeki etkisiyle ilgilidir. Çevre eğitimleri, öğrenenlerin çevreleriyle olan bağlarını güçlendirmelerini ve bir “yer duygusu” geliştirmelerini teşvik ederler. Öğrenenler; medyanın zaman, mekân ve yer deneyimlerini nasıl etkilediğini fark edebilmeleri için çeşitli etkinliklere katılabilirler. Bunlar arasında medya kullanım günlüğü tutmak, medya orucu yapmak, medyalı ve medyasız ortamlarda deneyim karşılaştırması yapmak gibi uygulamalar yer alır. Örneğin bir öğrenen, bir mahallede ya da ormanda yürürken medyasız bir deneyimi, aynı güzergâhta bir video kamerası ya da akıllı telefonla yürüyerek yaşadığı deneyimle karşılaştırabilir. Medya metinleri açısından bakıldığında ise öğrenenler; ses, renk, biçim, şekil ve ışık gibi unsurların aslında sinir sistemi uyarıcıları olduğunu ve fizyolojik olgular olarak anlaşılabilirliğini öğrenebilirler. Genel anlamda bu yaklaşım, medyanın bilişsel süreçlerimizi nasıl etkilediğine dair bilinç geliştirme yeteneği olan “medya farkındalığı” (media mindfulness) olarak tanımlanabilir.

2.2. Ekoloji (Ecology)

Ekoloji perspektifi, medyanın maddi koşullarını inceler. Burada medya araçlarının ve içeriklerinin; çevresel etkileri, enerji tüketimi, üretim süreçleri, e-atık ve emisyonlar gibi unsurları ekolojik bir bakış açısıyla değerlendirilir. Öğrenenler, medya araçlarının ekolojik ayak izlerini izleyerek çevresel denetim faaliyetlerine katılır ve sürdürülebilir medya araçlarının nasıl olabileceğini araştırırlar. Medya, doğa ile nasıl bir ilişki kuruyor? Medya üretimi ve tüketimi, doğanın kaynaklarını nasıl kullanıyor? gibi sorular doğrultusunda medyanın, çevresel konuları ele alırken ekolojik bir duyarlılık gösterip göstermediği veya medya üretim süreçlerinin ekosistemler üzerindeki etkilerinin ne olduğu bu başlık altında analiz edilir.

2.3. Politik Ekonomi (Political Economy)

Bu perspektif, medya üretiminin ekonomik ve politik yapılarını inceler. Medya araçlarının üretimi ve dağıtımında ekonomik motivasyonların nasıl işlediği ve bu sistemlerin çevresel sürdürülebilirlikle nasıl ilişkili olduğu eleştirel bir yaklaşımla ele alınır. Ayrıca teknolojik sistemlerin ideolojik yönleri ve medyanın küresel ekonomik sistem üzerindeki etkisi araştırılır. Medya, çevre konularını nasıl ele alıyor ve hangi politik veya ekonomik çıkarlar bu içerikleri

yönlendiriyor? gibi sorular kapsamında ekolojik sürdürülebilirlik ile medya içeriklerinin ticari çıkarlar doğrultusunda nasıl üretildiği bu bölümde incelenir.

2.4. Kültür (Culture)

Kültür perspektifi aşaması ise medya metinlerini hermeneutik, kültürel çalışmalar, metin analizi, kültürlerarası iletişim, göstergebilimsel ve söylem analizi açısından incelemeye odaklanır. Medya metinlerinin kültürel yapılar üzerindeki etkilerini ele alır. Öğrenenler; medya metinlerindeki çevresel ideolojileri, sembolleri ve söylemleri analiz edip sosyal medya üzerinden kültürel davranışları ve tutumları haritalandırarak inanç sistemlerinin nasıl paylaşıldığını ve yayıldığını inceleyebilirler. Kültürlerarası diyalog, teknoloji ve medyanın yerel ekolojik değerlerle ilişkisi bağlamında farklı kültürel perspektifler arasındaki ilişkiyi keşfetmek hedeflenir.

Ekomedya Çarkı analiz modelinin eğitimde bir uygulama olarak kullanılması, öğrencilerin bir medya nesnesini bütüncül bir şekilde çözümleyebilmelerini sağlar. Öğrenciler, medya nesnelerini analiz ederken farklı bakış açılarını dikkate alır ve bu araçların doğa üzerindeki etkilerini keşfetme becerisi geliştirir. Medya, yalnızca bir bilgi ve eğlence aracı olarak değil; aynı zamanda ekolojik sorunların oluşumuna nasıl katkı sağladığı ve bu sorunların çözümüne nasıl destek olabileceği açısından da değerlendirilir.

3. Yöntem

Bu araştırmanın amacı, Antonio López'in ekomedya okuryazarlığı teorisini kuramsal açıdan derinlemesine incelemek ve bu teoriyi somutlaştırmak amacıyla ekomedya okuryazarlığı eğitiminde önerilen 'Ekomedya Çarkı' modelini kullanarak bir medya nesnesinin analizini gerçekleştirmektir. Başka bir deyişle bu araştırmada teorik çerçevede ele alınan ekomedya okuryazarlığının temel bileşenlerinin, bir medya nesnesi örneğinde nasıl temsil edildiği incelenmektedir. Söz konusu model doğrultusunda analiz edilen Before the Flood belgeseli aracılığıyla kuramsal kavramların somut medya içeriğine nasıl yansıdığı ortaya konmaya çalışılmaktadır. Böylelikle hem ekomedya okuryazarlığı teorisinin uygulanabilirliğini göstermek hem de ekomedya okuryazarlığı eğitiminde bir uygulama örneği sunmak hedeflenmektedir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi tercih edilmiştir. Doküman analizi, metin tabanlı kaynakların içeriğini detaylı ve yapılandırılmış bir şekilde incelemek amacıyla kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Basılı ve elektronik materyalleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan bu yöntem, görsel-işitsel temelli (belgeseller, TV programları, videolar, sinema filmleri gibi) belgeleri de kapsar (Geray, 2006). Bu araştırmada, görsel-işitsel materyallerden biri olan belgesel türü kullanılmıştır.

Tablo 1. Medyada Ekolojinin Temsili

Tür	Başlık	Yönetmen	Yıl	Konu
	Erin Brockovich	Steven Soderbergh	2000	Enerji şirketinin yeraltı sularını kirlettiği çevre davası
	Wall-E	Andrew Stanton	2008	Dünya kaynaklarının tükenmesi sonrası bir robotun hikâyesi
	The Road	John Hillcoat	2009	Çevresel yıkım sonrası hayatta kalma mücadelesi
	Avatar	James Cameron	2009	Bir maden şirketinin gezegenler arası kaynak sömürsüne karşı yerli halkın direnişi

Film	The Age of Stupid	Franny Armstrong	2009	İklim değişikliği ve insan eylemlerinin gelecekteki etkileri
	The Lorax	Chris Renaud, Kyle Balda	2012	Ağaçların yok edilmesi ve çevreyi koruma mücadelesi
	Dark Water	Todd Haynes	2019	Kimyasal kirliliği açığa çıkaran bir avukatın mücadelesi
	The Boy Who Harnessed the Wind	Chiwetel Ejiofor	2019	Yenilenebilir enerji kullanarak köyüne yardım eden bir gencin hikâyesi
Belgesel	An Inconvenient Truth	Davis Guggenheim	2006	Al Gore'un iklim değişikliği üzerine çalışmaları ve bu sorunun aciliyeti
	The 11th Hour	Nadia Conners, Leila Conners Petersen	2007	Dünyanın ekosistemlerinin çöküşü ve insanlığın bununla nasıl başa çıkabileceği
	Cowspiracy: The Sustainability Secret	Kip Andersen, Keegan Kuhn	2014	Hayvancılık endüstrisinin çevresel etkileri ve sürdürülebilirlik üzerindeki olumsuz etkileri
	The True Cost	Andrew Morgan	2015	Moda endüstrisinin çevre ve insan hakları üzerindeki olumsuz etkileri
	Before the Flood	Fisher Stevens	2016	İklim değişikliği ve çevresel sorunlara dikkat çekme
	Chasing Ice	Jeff Orlowski	2016	Buzulların erimesi ve bu sürecin küresel iklim değişikliği üzerindeki etkileri
	Anthropocene: The Human Epoch	Jennifer Baichwal, Nicholas de Pencier, Edward Burtynsky	2018	İnsan faaliyetlerinin dünya üzerindeki kalıcı etkileri
	Our Planet	Alastair Fothergill	2019	Doğal dünya ve biyolojik çeşitlilik üzerine odaklanan doğa belgeseli serisi
	Kiss the Ground	Joshua Tickell, Rebecca Harrell Tickell	2020	Sağlıklı toprağın iklim değişikliğiyle mücadeledeki rolü ve yenileyici tarımın önemi

Araştırma kapsamında; Tablo-1’de gösterilen 17 film ve belgesel içeriği gözden geçirilmiştir. Yönetmenliğini Fisher Stevens’in yaptığı ve Türkçeye “*Tufandan Önce*” olarak çevrilen “*Before the Flood*” (2016) belgeseli, iklim değişikliği, sürdürülebilirlik ve ekolojik farkındalık konularını küresel bir çerçevede ele alan ve ekolojik sorunları derinlemesine işleyen bir medya üretimidir. Bu özelliğinin yanı sıra, ekomedya okuryazarlığı kuramının temelini oluşturan *ekolojik zihin izi*, *ekolojik ayak izi*, *ekolojik vatandaşlık* ve *ekolojik adalet* gibi kavramları içermesi ve Ekomedya Çarkı analiz modeli kapsamında incelenebilir nitelikte olması nedeniyle amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Belgesel, hem görsel hem de içeriksel açıdan ayrıntılı biçimde incelenmiş ve transkript edilmiştir. Elde edilen veriler, Ekomedya Çarkı modelinin dört temel bileşeni esas alınarak analiz edilmiştir. Analiz sürecinde, belgeselin çevresel mesajları, ekolojik dengesizliklere ilişkin farkındalık yaratma potansiyeli ve politik-ekonomik çıkarlar doğrultusunda nasıl bir söylem oluşturduğu incelenmeye çalışılmıştır.

4. Bulgular

4.1. Dünya Görüşü

Dünya görüşü, algı ekolojisiyle -daha geniş bir ifadeyle çevrenin bilişsel süreçlerimizi nasıl belirlediği ve sınırladığıyla- ilişkilidir (López, 2020). Bu aşamada, medya içeriklerinin dünya görüşünü nasıl etkilediği ve bireylerin çevre ile ilgili algılarını nasıl biçimlendirdiği incelenir. *Before the Flood*’da prodüksiyon diyalog sahneleriyle tasarlanmıştır. Belgeselin anlatıcısı

rolünü üstlenen Leonardo DiCaprio'nun görüşme yaptığı kişiler ve görüşme konularıyla ilgili içerik Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2. Before the Flood Belgeselinin Görüşme Konuları

Kişi	Görev / Kimlik	Ülke / Yer	Görüşme Konusu
Sunita Narain	Çevre Aktivisti ve Merkez Direktörü (CSE)	Delhi, Hindistan	Hindistan'daki çevre sorunları ve fakirlik
Gaurav Bhatnagar	Yenilenebilir Enerji Uzmanı	Hindistan	Yenilenebilir enerji ve kömür kullanımı
Orman Koruma ve Palm Yağı Üretimi Uzmanları	Çevre Koruma Uzmanları	Sumatra Adası, Endonezya	Orman yangınları ve palm yağı üretimi
Papa Francis	Katolik Kilisesi Lideri	Vatikan, Vatikan Şehri	İklim değişikliği ve dinî liderlerin rolü
Ban Ki-moon	Eski Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri	New York City, ABD	Birleşmiş Milletler'in iklim değişikliği konusundaki rolü
Michael E. Mann	İklim Bilimci ve Akademisyen	ABD	İklim bilimi ve bilim insanlarının rolü
Johan Rockström	Çevre Bilimci ve Sürdürülebilirlik Uzmanı	İsveç	Gezegenin sınırları ve sürdürülebilirlik
Piers Sellers	Astronot ve İklim Bilimci (NASA)	Houston, Texas, ABD	Bilimsel araştırmalar ve iklim değişikliğinin kanıtları
Philippe Cousteau Jr.	Çevre Aktivisti ve Televizyon Sunucusu	Miami, Florida, ABD	Deniz seviyesinin yükselmesi
Barack Obama	Eski ABD Başkanı	Washington, D.C., ABD	İklim politikaları ve Paris İklim Anlaşması
John Kerry	Eski ABD Dışişleri Bakanı ve İklim Elçisi	Washington, D.C., ABD	Küresel iklim diplomasisi
Elon Musk	Tesla CEO'su ve Yenilenebilir Enerji Girişimcisi	ABD	Yenilenebilir enerji ve Tesla'nın yenilikleri
Jason Box	İklim Bilimci ve Grönland Uzmanı	Grönland, Arktik Bölgeler	Buzulların erimesi ve küresel ısınma
Çinli Çevre Aktivistleri	Hava Kirliliği ve Sürdürülebilirlik Uzmanları	Pekin, Çin	Hava kirliliği ve sürdürülebilir kalkınma
Greg Mankiw	Ekonomist ve Akademisyen	ABD	Karbon fiyatlandırması ve ekonomik yaklaşımlar
DiCaprio'nun Sahil Topluluğu Görüşmeleri	Yerel Liderler ve Aktivistler	Palau ve Kiribati, Mikronezya	Deniz seviyesinin yükselmesi ve mercan resiflerinin korunması
Enric Sala	Deniz Bilimci ve Koruma Uzmanı	Kuzey Kutbu, Arktik Bölgeler	Buzulların erimesi ve iklim değişikliği etkileri
Çevre Bilimciler ve Politikacılar	Çevre Uzmanları ve Politikacılar	Alberta, Kanada	Katran kumları ve çevresel etkileri

Before the Flood belgeseli etkileyici bir sahne ile başlar. Prodüksiyonun ilk sahnesinde alıntı tekniği kullanılır ve söz konusu alıntı ünlü bir tablodan yapılmıştır: *The Garden of Earthly Delights* (Dünyevi Zevkler Bahçesi). Hollandalı ressam Hieronymus Bosch'un 1503-1504 yılları arasında tamamladığı bu triptik eser, üç farklı sahneyi bir arada sunar. Tablonun sol panelinde, Âdem ile Havva'nın hayvanlar eşliğinde bulunduğu cennet tasviri yer alır. Orta panelde çeşitli meyveler, kuşlar ve çok sayıda çıplak figür aracılığıyla dünyevi zevkler betimlenir. Sağ panelde ise günahkârların cezalandırıldığı cehennem sahnesi görülmektedir. Dış paneller kapatıldığında rölyef (kabartma) üzerinde Tanrı'nın dünyayı yaratışını konu alan bir kompozisyon ortaya çıkar (Jacobs, 2000, s. 1038-1041).

Fotoğraf 1. Dünyevi Zevkler Bahçesi tablosu (iç panel)

Fotoğraf 2. Dünyevi Zevkler Bahçesi tablosu (dış panel)

Dünyevi Zevkler Bahçesi tablosu, belgeselde yinelenen bir motif olarak kullanılır. Bu açıdan tablonun senaryodaki işlevi; Compagnon'un "Alıntı yinelenen bir sözce ve yineleyen bir sözcelem"dir (akt. Aktulum, 2000) tanımlamasına denk düşer. Belgeselde Leonardo DiCaprio'nun özyaşam öyküsüyle ilişkilendirilen tablo hem anlatım tekniği olarak hem de içerik aktarımını sağlamak işlevleriyle kullanılırken aynı zamanda senaryonun dünya görüşünü temsil eden bir öğeye dönüştürülür. Dünya görüşü çerçevesinde çevre duyarlılığı ve farkındalığı, öncelikle Leonardo'nun biyografik yaşamıyla özdeşleştirilir:

Gördüğümü hatırladığım ilk şey beşiğimin üstünde çerçevelenmiş olarak duran bir posterdi. Her gece uyumadan önce ona bakardım. (...) Bu resme bakıp dururdum: Hieronymus Bosch'un 'Dünyevi Zevkler Bahçesi'. 1500 yılı civarında resmedilmiş. Bu panellere uzun süre bakarsanız size bir hikâye anlatmaya başlıyorlar. İlk panelde Cennet bahçesindeki Âdem'le Havva var. Uzakta kuşlar uçuyor, filler, zürafalar ve birçok dinî ikon bulunuyor. İkinci panelde işler ilginçleşiyor. Ölümcül günahlar resmin içine işlemeye başlıyor, nüfus fazlalığı, ahlaksızlık ve aşırılık veriliyor. Üçüncü panel içlerinde en çok kâbusa benzeyen, özellikle de bir çocuğun gözünden bakarsanız. Çarpık, çürümüş, yanmış bir manzara görünüyor. Yozlaşmış ve parçalanmış bir cennet (Stevens, 2016).

Aslında ikonik bir tasvir olarak *Dünyevi Zevkler Bahçesi*, Bosch'un insanların cennetteki masumiyetten nasıl uzaklaşıp dünyevi arzulara kapıldıklarını ve bu arzuların sonucunda cehennem azabına maruz kaldıklarını gösterir. Resim, Orta Çağ Hristiyan teolojisinin ve moralitelerinin bir yansıması olarak izleyicilere ahlaki bir ders vermeyi amaçlar. Bosch'un bu eseri, aynı zamanda insanoğlunun içsel çatışmalarını ve ahlaki seçimlerinin sonuçlarını irdeleyen bir alegoridir (Jacobs, 2000, ss. 1038-1041). Belgeselde içerik dönüşümüne uğratılan bir medya nesnesi olarak *Dünyevi Zevkler Bahçesi*, ekoeleştirel bir yorumlamayla yeni bir bağlamda anlamlandırılır. “Çevresel bir yorum bağlamında, bahçe, dünyanın bolluğunu ve insanın doğal kaynakları aşırı kullanması ve sömürmesinin potansiyel sonuçlarını temsil edebilir. Fantastik unsurlar ve doğanın birbirine bağlılığının gerçeküstü tasviri, bu dengenin kırılganlığını ve insan aşırılığından kaynaklanabilecek kaosu ima eder.” (Sotheby’s, n.d.). Belgeselde alıntılanan kamu spotlarında geçen iklim değişikliği, karbon emisyonu, çevre kirliliği gibi “eylemler insanoğlunun cennet bahçesinden kovulmasına neden olmakla” (Stevens, 2016) yorumlanır.

Tablo 2’de gösterilen diyalog sekanslarında çeşitli çevre sorunlarının detaylıca ele alınması, içerik açısından oldukça zengin bir bilgi aktarımı sağlar. Belgeselin izleyicide bilinç oluşturma çabası, görüşülen kişilerin profil çeşitliliği ile güçlendirilir. Devlet liderleri, alanında tanınmış akademisyenler, çevre aktivistleri ve çevre bilimciler, çevre sorunları konusunda izleyicide dünya görüşünü değiştirme ve ekolojik duyarlılık ile farkındalık tesis etme amacını güder.

Senaryoda ekolojik bir dünya görüşünün temsili ve aktarımı Leonardo DiCaprio üzerinden sağlanır. DiCaprio’nun iklim değişikliği konusunda Birleşmiş Milletler (BM) Barış Elçisi olması, ekolojik dünya görüşünün en üst mercilerde dile getirilmesine olanak sağlar. Bu açıdan ekolojik dünya vatandaşlığı rol modeli DiCaprio’nun şahsında somutlaştırılmaya çalışılır. Ancak belgeselde, medyanın çevre konusundaki çarpıtıcı haberlerine örnek olarak DiCaprio’ya yönelik suçlamalara da yer verilir. Spot haber formatında aktarılan bu ifadelerden biri şöyledir: “Leonardo DiCaprio küresel ısınma aldatmacasına saf gibi kanmış durumda. Dünya liderlerini uydurma bir iklim değişikliği krizi hakkında hiç bilimsel eğitim almamış Hollywood aktöründen daha iyi kim eğitebilir ki?” (Stevens, 2016). Bu tür alıntılar, DiCaprio’nun kamuoyundaki algısına yönelik çelişkileri de görünür kılar.

Senaryoda DiCaprio’nun yaşam öyküsünden yapılan göndermeler, onun ekolojik vatandaşlık kimliğini öne çıkarma işlevi taşır. Ekomedya okuryazarlığı, ekolojik vatandaşlığı destekler. Lopez’e göre (2022b, s. 63) bu yaklaşım bireyin toplum, ekonomi ve çevre gibi birbiriyle bağlantılı alanlarda ekolojik direnç geliştiren davranışlar sergilemesini ve ekosantrik değerler doğrultusunda kültürel pratikler benimsemesini amaçlar. Bu yaklaşım, Thomashow’un bütüncül ekolojik vatandaşlık anlayışıyla da örtüşmektedir:

Ekolojik farkındalığa sahip vatandaş, yaşadığı yerin sorumluluğunu üstlenir, ortak kaynaklarla ilgili kolektif kararlar almanın önemini kavrar, ortak iyiliğe katkıda bulunmayı amaçlar, biyobölgeler ve ekosistemlerle özdeşleşir (eski ulus-devletler ya da çokuluslu şirketlerle değil), eylemlerinin daha geniş çaplı etkilerini değerlendirir, karşılıklı ve işbirlikçi topluluk inşasına kendini adar, tartışmalı konularda güç akışını gözlemler, politik söylemde kişilerarası ilişkilerin kalitesine dikkat eder ve kendi inançlarına göre hareket eder. Ekolojik sorumluluk sahibi vatandaş, doğada yaşadığını ve diğer insanlarla ortak bir çıkar doğrultusunda hareket ettiğini kabul eder (1995, s. 139).

Senaryoda DiCaprio’nun yaşam öyküsüne yapılan göndermeler, onun ekolojik vatandaşlık kimliğini öne çıkarma işlevi taşır. Ekolojik vatandaşlık DiCaprio’nun gençlik dönemlerinden itibaren sahip olduğu bir kimlik olarak betimlenir. Belgesel, rol model (DiCaprio) aracılığıyla

insanların iklim krizinin aciliyetinin farkına varmasını ve medyada var olan haberleri sorgulamaları gerektiğine vurgu yapar.

Belgeselin ve DiCaprio'nun başrolde oynadığı *The Revenant (Diriliş)* (İñárritu, 2016) filminin çekimi eşzamanlı gerçekleşir. Dolayısıyla senaryoda alıntılanan bir diğer medya nesnesi *Diriliş* filminin çekilme öyküsüdür: “Yeni bir filme başladım 1800’lerin başında Birleşik Devletlerin Batı sınırında geçiyor. Sanayi Devriminin doğduğu zamanlar insanların doğal dünyayı yağmalaması, türleri tüketmesi ve bu sırada kültürleri yok etmesine değiniliyor.” (Stevens, 2016). DiCaprio’nun ifadesiyle, *Diriliş* filminin Sanayi Devrimi’nin ilk dönemine odaklanması, belgesel içinde modernleşme sürecinin doğa üzerindeki yıkıcı etkilerine dair ekolojik bir bilinç izi olarak okunabilir. Ekomedya yaklaşımı, özellikle sanayileşmeyle birlikte egemen hâle gelen, doğayı parçalanabilir bir makine gibi gören ve insanı çevresinden ayrı düşünen dünya görüşünün, çevre bilincini biçimlendirme sürecini eleştirel biçimde analiz eder. Bu yönüyle ekomedya okuryazarlığı, çevresel krizin düşünsel kökenlerini açığa çıkararak, söz konusu zihinsel modellerin medya aracılığıyla nasıl yeniden üretildiğini görünür kılmaya çalışır (López, 2019, s. 3).

Senaryo anlatısına *Dünyevi Zevkler Bahçesi* tablosunun öyküsünden sonra ikinci bir anlatı katmanı *Diriliş*’in öyküsüyle eklemlenmiş olur. Böylece belgeselin gerçeklik boyutu, hem tablonun hem de *Diriliş* filminin temsil ettiği kurmaca gerçeklik tonuyla çok boyutluluk kazanır. Bu noktada *Before the Flood*’un medya nesnesi dolayımında ekolojik farkındalık gerçekleştirme amacıyla izleyicinin dünya görüşünü farklı ve etkili anlatım stratejileri ile etkilemeye yöneldiği söylenebilir. Bireylerin ve toplumların dünya görüşünün medya aracılığıyla nasıl şekillendirildiğine dair yorumlar belgeselde tanık gösterme yöntemiyle aktarılır. Senarist veya anlatıcı müdahalesinin sıfıra çekildiği bu kesitlerde izleyici; iklim değişikliği, sürdürülebilirlik veya doğayı koruma gerekliliği konusunda motivasyona tabi tutulur.

Belgeselde dikkat çekici bir taraf da dünyanın birçok farklı bölgesini temsil eden ekosistemlerin ve sakinlerinin konu edilerek ortak bir ekolojik dünya görüşünü oluşturma çabasıdır. Bu amaçla Kuzey Kutbu’ndan Hindistan’a uzanan bir coğrafyada gerçekleştirilen belgesel çekimi ekolojik tahribatın devasa boyutunu göstermeye odaklanır. Ekolojik zihin izindeki değişim zorunluluğu “ampul değiştirme” anlayışıyla tasvir edilir: “Hepimiz çevreciliği Amerikan bilincine taşımak zorundayız. Sonra hepsi ampulü değiştirmek gibi basit çözümlere bağlandı. Ampulümüzü değiştirmek o zamanlar olumlu bir şey gibi geliyordu. Ama o eşiği çoktan aştığımız ortada, durum son hızla kötüye gidiyor.” (Stevens, 2016). Bu küresel ölçekteki çevresel farkındalık çabası, belgeselde Amerika’nın ekolojik sorumluluğuna yönelik farklı eleştirel yaklaşımların da görünür kılınmasına olanak tanır. Amerikalı bir figür olarak DiCaprio’nun kendi toplumuna yönelik yaptığı özeleştiriye, dışarıdan bir ses olarak Sunita Narain’in (Centre For Science and Environment, Delhi) eleştirileri eklenir. Küresel ölçekteki çevre sorunları konusunda Amerika’nın rolüne yönelik eleştiri ve analizler belgeselde sıklıkla vurgulanan bir husustur: “...bir Amerikalının evde harcadığı elektrik miktarı 1.5 Fransız, 2.2 Japon, 10 Çinli, 34 Hintli ve 61 Nijeryalının harcadığıyla eş değer. Neden mi? Çünkü daha büyük inşalar yapıyorsunuz, daha çok inşa edip eskiye nazaran çok daha harcıyorsunuz.” (Stevens, 2016).

Şekil 2. Bir Amerikalının Harcadığı Elektrik Miktarı Oranları

Narain'ın bu vurgusu, çevresel krizlerin eşit dağılmadığını ve yüksek gelirli ülkelerin tüketim alışkanlıklarının küresel ölçekte yarattığı ekolojik adaletsizliği gözler önüne sermektedir. Ekolojik adalet; eşitsizlik, ırkçılık ve cinsiyetçilik gibi toplumsal sorunları çevre ile ilişkilendirir. Dünya genelinde düşük gelirli nüfuslar, iklim kaosundan orantısız biçimde etkilenmektedir. Oysa küresel nüfusun küçük bir kısmı, yani yüksek gelirli bölgelerde yaşayanlar, dünyadaki CO₂ salımının büyük bölümünü üretmektedir (López, 2022a, s. 119). Bu noktada López'in (2022b, s. 60) dikkat çektiği gibi günümüz çevresel söylemlerinin "antroposen" tarzı kavramlarla ifade edilmesi, bu eşitsizliklerin üzerini örtebilir. Medya açısından bakıldığında bu söylem, çevresel yıkımın sorumluluğunu sistemlerden çok bireylere yükleme eğilimindedir. Böylece iklim krizinin asıl müsebbipleri olan fosil yakıt şirketleri, medya ve teknoloji devleri gibi kurumsal aktörler görünmez hâle gelirken bireyler, kişisel tüketim alışkanlıkları üzerinden suçlanmaktadır. Bu durum çevresel adaletin sağlanması önünde ciddi bir engel teşkil eder. Nitekim López, bu yaklaşımın "ekolojik apartheid"e yol açabileceğini vurgulayarak zengin nüfusların orantısız CO₂ salımıyla yoksul topluluklar üzerindeki etkilerini görünür kılmanın önemine işaret eder. Ekomedya okuryazarlığı ise bu tür eşitsizliklerin üzerini örten anlatıların eleştirel biçimde sorgulanmasını teşvik eder; kullandıkları dilin, metaforların ve anlatıların doğa-insan ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini ve bu ilişkilerin ideoloji yoluyla nasıl yeniden üretildiğini fark etmeye yönlendirir. Bu bağlamda ekomedya okuryazarlığı eğitmenleri, öğrenenleri çevresel adalet mücadelesinin ön saflarında yer alan yerli toplulukların marjinalleştirilmiş seslerini keşfetmeye ve bu seslere yer vermeye teşvik eder; zira bu perspektifler, egemen medya anlatılarında çoğu zaman yok sayılmaktadır (López et al., 2022, s. 466).

4.2. Ekoloji

Ekomedya Çarkı'nın ikinci aşaması; yarı iletken üretimi, kablo ve boru hatları, cep telefonu kuleleri, elektromanyetik radyasyon, hammadde çıkarımı, üretim, elektronik atıklar, enerji kullanımı, karbon salımı ve iletici araçların fiziksel özellikleri gibi medyanın maddi boyutlarını tanımlamaya yöneliktir. Bu kapsamda yapılan etkinlikler arasında medyanın ekolojik ayak izini takip eden ve ölçen çevresel denetimler yer alır (López, 2015, ss. 303-304; López, 2020). Medya nesnesi olarak *Before the Flood* belgeselinin prodüksiyon sürecinin çevresel etkileri de belgeselin konusu olarak işlenir. Medya üretiminin ekosistemle olan ilişkisi iki farklı medya üretimi odağında ele alınmıştır: İlki çerçeve anlatı olan belgeselin çekimi, ikincisi ise alt anlatı olan *Diriliş* filminin prodüksiyon sürecine yapılan referanstır. Her iki medya üretimi ekolojik ayak izi bağlamında ekoeleştiriyeye tabi tutulmuş, böylece medya üretiminin kendisinin de çevresel maliyetler doğurduğuna dikkat çekilmiştir.

Tablo-2'de ülke/yer sütununa bakıldığında çekimler için birçok ülkeye gidildiği görülmektedir. Bir medya nesnesinin yayını süreci, geniş bir üretim ve gösterim sürecini kapsar ve bu süreçte ekosisteme çeşitli şekillerde zarar verilebilir. Bu zararların bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Enerji tüketimi (üretim süreci, televizyon yayını): Film yapımı büyük miktarda enerji gerektirir. Setlerin aydınlatılması, ekipmanların çalıştırılması ve post-prodüksiyon sürecindeki bilgisayarların kullanımı gibi birçok aşama, fosil yakıtlardan elde edilen enerjiye bağlıdır. Filmin televizyonlarda yayınlanması sırasında kullanılan enerji de ekosistem üzerinde bir yük yaratır.
- Kaynak tüketimi, atık üretimi (set ve ekipman kullanımı, promosyon malzemeleri): Film setlerinde kullanılan dekorlar, kostümler ve diğer materyaller genellikle tek kullanımlık

olup ciddi bir atık sorunu yaratabilir. Ayrıca, bu materyallerin üretimi ve taşınması da kaynak tüketimini artırır. Filmin tanıtımı için basılan posterler, broşürler ve diğer basılı materyaller, kâğıt tüketimine ve dolayısıyla ağaç kesimine neden olabilir.

- Karbon emisyonları (ulaşım, yayıncılık altyapısı): Film yapım ekibi, oyuncular ve ekipmanların taşınması sırasında uçak, araba gibi ulaşım araçları kullanılır. Bu araçların yakıt tüketimi karbon emisyonlarına neden olur. Televizyon kanalları ve uydu sistemleri gibi yayıncılık altyapıları da karbon emisyonlarına etkide bulunur.
- Doğal alanların kullanımı (çekim mekânları, elektronik atık, ekipman kullanımı): Filmler, doğal alanlarda çekildiğinde bu alanlar üzerinde ekolojik baskı oluşturabilir. Setlerin kurulması, yoğun insan ve araç trafiği, doğal yaşamı olumsuz etkileyebilir. Film yapımında kullanılan elektronik cihazlar ve ekipmanlar, kullanım ömrünü tamamladıktan sonra elektronik atık oluşturur. Bu atıklar, uygun şekilde bertaraf edilmezse çevre kirliliğine neden olabilir.

Ekolojik ayak izine ek olarak karbon ayak izi de medya üretiminin ekolojik maliyetini gündeme getirir. Film yapımcıları, karbon salımını dengelemek için çeşitli yöntemlere başvurabilirler. Nitekim, *Before the Flood* belgeselinin sonunda film şirketi, prodüksiyonun neden olduğu karbon salımını gidermek amacıyla gönüllü karbon vergisi ödemiş ve bu geliri kritik durumdaki yağmur ormanlarını koruma projelerine bağışlamıştır. Bu tutum, belgesel metninde şu şekilde ifade edilmiştir:

Bu filmin karbon ayak izi gönüllü karbon vergisi verilerek telafi edilmiştir. Bu para kritik durumdaki yağmur ormanlarını korumak için kullanılacaktır. İklimin etkilerini ve bunu nasıl dengeleyeceğimizi CARBOTAX.ORG adresine girerek öğrenebilirsiniz. Daha fazlası için BeforeTheFlood.com adresine girin ve harekete geçin. (Stevens, 2016).

Bu uygulama, medya üretiminin ekolojik etkilerini azaltmak için kullanılan stratejilerden biri olarak ele alınabilir. Ekolojik ayak izini somutlayan bir diğer örnek; *Diriliş* filminin çekimleri sırasında karşılaşılan sorunların anlatıldığı perde arkası kesitlerinde yansıtılır. Leonardo DiCaprio ve yönetmen Alejandro González Iñárritu'nun konuşmaları, iklim değişikliğinin film yapım süreçleri üzerindeki doğrudan etkilerini gösterir:

Leonardo DiCaprio: Bir adamın doğa güçlerine karşı mücadelesini anlatan Diriliş adlı film için çalışırken Kanada'nın buzullarında çekim yapıyorduk. Setimizin erimesine neden olan, daha önce görülmemiş sıcaklarla karşılaşmamız kaderin cilvesi oldu. Filmi bitirebilmek için aradığımız karı ancak neredeyse dünyanın öbür ucunda bulabildik.

Yönetmen: Üç ay önce çekim yapıyor olmamız gereken yerde erime olduğu için 200 kişilik ekibimizle kar peşinde Güney Ushuaia'nın kışına ulaşmak için 14.500 kilometre yol kat etmek zorunda kaldık. Çok ama çok sıcak bir kıştı.

Leonardo DiCaprio: Güney Kutbu hariç çekim yapmak için ana karanın en kötü yerine geldik, son karları ancak burada bulabildik. (Stevens, 2016).

Bu sahne iklim değişikliğinin film yapım süreçleri üzerindeki doğrudan etkisini ortaya koyarken aynı zamanda endüstrinin çevresel maliyetlerini görünür kılmaktadır. Çekimler için kıtalar arası taşınmalar, büyük miktarda enerji tüketimi ve ekipman ile personelin taşınması, film prodüksiyonlarının karbon ayak izini artıran temel unsurlardır. Uygun çekim lokasyonları arayışı, ulaşım süreçleri ve çekim sırasında harcanan enerji gibi faktörler, medya endüstrisinin ekolojik etkilerini daha da belirgin hale getirmektedir.

Belgeselin fosil yakıt kullanımının medya endüstrisindeki yaygınlığı ve enerji tüketimi konularına vurgu yapan bölümleri de -dolaylı olarak- film yapımının ekolojik maliyetiyle

ilişkilendirilebilir. Örneğin fosil yakıtlara olan bağımlılıkla ilgili olarak Amerikalı iklim bilimci ve akademisyen Michael E. Mann'ın şu sözleri oldukça önemlidir:

İklim değişikliği ile etkin bir şekilde baş etmemiz için ekonomimizin çoğunun fosil yakıtlara bel bağladığını kabul etmeliyiz. Kömür, petrol ve doğalgaz fosil yakıt dediğimiz şeylerdir. Petrol en çok ulaşım sektöründe kullanılıyor; kömür ve doğalgaz da elektrik için. Şimdi 21. yüzyılın başlarında fosil yakıtlara olan bu bağımlılığımızı devam ettirmek için çok riskli ve uçuk yeni kaynaklara yöneleceğiz: dağ zirvesi kömürcülüğü, hidrolik kırılmayla doğalgaz üretimi, petrol için açık denizde sondaj ve fosil yakıt üretiminin en zarar verici şekli olan katran kumu gibi şeyler görüyoruz. Devasa ormanları dümdüz ediyor, akarsu ve nehirlerdeki suları zehirliyorlar. Bunların doğal yaşama ve yerli topluluklara büyük zararı oluyor. Ayrıca depolarımıza ulaşması için de aşırı enerji sarf ediliyor. Temiz fosil yakıt diye bir şey yoktur. (Stevens, 2016).

Mann'ın vurguladığı gibi modern ekonomiler büyük ölçüde kömür, petrol ve doğalgaza dayalıdır ve bu bağımlılık, ekosistemler üzerinde telafisi zor zararlara yol açmaktadır. Fosil yakıt üretimi için gerçekleştirilen doğa tahribatları yalnızca doğal alanları yok etmekle kalmaz, aynı zamanda su kaynaklarını kirleterek yerel toplulukları ve biyoçeşitliliği tehdit eder. Bu süreçlerin ekolojik etkileri, çevresel adalet perspektifinden de önem taşımaktadır, çünkü en büyük zararı, bu kaynakların bulunduğu bölgelerde yaşayan yerel halklar görmektedir.

Ekomedya yaklaşımına paralel bir çerçevede ekosinema kuramında da medya içeriklerinin doğa anlatılarıyla yalnızca temsili düzeyde ilgilenilmez; aynı zamanda üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinde neden olduğu çevresel etkilerle birlikte değerlendirilmesi gerektiği savunulur. Bu yaklaşım, filmlerin doğayı nasıl betimlediğini sorgulamakla yetinmez; söz konusu sanatsal yaklaşımların estetik haz üretimi uğruna doğayı araçsallaştırıp araçsallaştırmadığı da analiz edilir. Sinemanın insanmerkezci bakış açısıyla doğayı yalnızca bir fon, süsleme ya da manzara ögesi olarak yansıtmayı, ekosistem algısını zayıflatmakta ve çevresel farkındalığın oluşumunu engellemektedir (Dinvar Pekşen, 2024, ss. 134-135).

Bu nedenle ekosinema yaklaşımı, medyanın enerji tüketimi ve fosil yakıt kullanımı gibi perde arkasında kalan üretim ve tüketim unsurlarını da inceleme altına alarak görünmez kılınan ekolojik gerçekleri açığa çıkarmayı hedefler. Nitekim bu yaklaşım, medya içeriklerinin üretim süreçlerinde ortaya çıkan çevresel maliyetleri de eleştirel bir bakışla sorgulamakta ve iklim iletişimi adına daha bütüncül bir çerçeve sunmaktadır (Dinvar Pekşen, 2024, s. 147). Ekomedya Çarkı'nın ekoloji perspektifi, ekosinema'nın da mercek altına aldığı medya içeriklerinin üretim ve tüketim sürecinde gerçekleşen fosil yakıt tüketiminin doğrudan veya dolaylı etkilerini görünürleştirmeye yönelir.

4.3. Politik Ekonomi

Politik ekonomi aşaması; dijital medyayı yönlendiren ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel sistemin kodlarının tespit edilme sürecini karakterize eder. Ekomedya perspektifi doğası gereği, özellikle neo-Marksist yaklaşımlarla ilişkilendirilen eleştirel politik ekonomi geleneğine dayalı eleştirel bir yaklaşımı gerektirir (López, 2015, s. 304; López, 2020). Eleştirel politik ekonomi yaklaşımı, küresel ekonomik sistemin ideolojik yapılanmasına yönelik bir analiz aşamasıdır ve medya özelinde iletişim sistemlerinin ideolojik yapısını görünürleştirme ve ekolojiyle bağlantılarını fark edebilme çalışmalarıdır. Medyanın çevre sorunlarına nasıl yaklaşım sergilediği öncelikli sorgulama düzlemidir. Medya teknolojilerinin canlı sistemlerle kurduğu ilişkiyi perdeleyen ideolojik yapıyı, Maxwell ve Miller şu şekilde açıklamaktadır:

Baskın olan mit, matbaanın, telgrafın, fonografin, fotoğrafın, sinemanın, telefonun, kablosuz radyonun, televizyonun ve internetin dünyayı değiştirdiği, ancak Dünya'yı değiştirmedeği yönündedir. Gerçekte ise her teknoloji ekosistemleri tahrip ederek ve işçileri zararlı etkilere maruz bırakarak ortaya çıkmıştır.

Ancak bu gerçek, hem sembolik güç hem de bu teknolojilerin nasıl tasarlandığını ve dağıtıldığını belirleyen medya imparatorlarının etkisiyle gizlenmiştir. Büyüme, ilerleme ve yakınsama fikrinden fayda sağlayanlar -yüksek teknoloji inovasyonlarından, tekellerden ve devlet iş birliklerinden kâr elde edenler, askeri, endüstriyel, eğlence, akademik kompleksin ve çok uluslu emek düzeninin yöneticileri- uzun süredir hem Dünya'yı hem de işçileri sömürmektedir. (2012, s. 9).

Belgeselde bazı politikacılar ve medya organlarının, fosil yakıt endüstrisinin çıkarlarını korumak için iklim değişikliği bilimini inkâr eden mesajları aktarılır. Bu tür politik manipölasyonlar, belirli grupların ekonomik çıkarlarını korumak amacıyla yapılır. Medya, kamuoyunu yanıltarak çevreye zarar veren uygulamaların devamını sağlamak için kullanılabilir. Belgeselde bir diğer çarpıtma yöntemi bilimsel gerçeklerin saptırılması yoluyla iklim değişikliğinin inkâr edilmesi olarak aktarılır. Bu tavır, çoğunlukla belirli bir politik veya ekonomik çıkarı desteklemek/kaybetmemek için alınır. Bu tür tutumların, kamuoyunu yanlış yönlendirerek çevresel sorunların çözümünü geciktirdiği belirtilir. Medya izleyicileri, bu tür saptırmalara karşı daha uyanık olmalı ve bilimsel kaynaklara dayanarak bilgi edinmelidir.

Manipölasyon farkındalığı, izleyicilerin medya içeriklerinin arkasındaki ticari, politik veya ideolojik niyetleri fark etmelerini sağlar. *Before the Flood*'da, iklim değişikliği inkârını teşvik eden politikacılar ve medya kuruluşlarından politik ekonomi bağlamında sıklıkla ve sansürlü bir biçimde söz edilir. Özellikle dünyanın birçok yerinde devasa boyutlarda ekolojik tahribata yol açan küresel petrol ve maden şirketlerinin (Koch Kardeşler gibi) veya politikacıların (Donald Trump, Senato Çevre Komitesi Başkanı James Inhofe gibi) deşifre edilmesi politik ekonomi bağlamında belgeseli ekopolitik bir yapıya dönüştürür. Politikacıların çevresel sorunları manipüle etmesine veya karartmasına örnek olarak Miami/Amerika'daki deniz seviyesinin yükselmesi olayı etrafında haber spotları alıntılanarak verilir:

(Haber anonsu): Floridalı devlet adamlarının iklim değişikliği tabirini kullanması yasaklandı. Bu karar Rick Scott'ın 2011 yılında Vali olmasından sonra yürürlüğe girdi.

(TV haberi): Bilim insanlarının iddia ettiği gibi insanların yaptıklarının iklimimiz üzerinde böyle büyük değişikliklere sebep olduğuna inanmıyorum.

Trump: Bugün havanın 21 derece olması gerekiyordu ama hava buz gibi. Bahsi geçen küresel ısınma nerede? Küresel ısınmaya ihtiyacımız var, hava buz gibi.

(Haber spikeri): Uydu verilerine bakıldığında 1998'den beri önemli seviyelerde ısınma olmadığı görülüyor. Hatta bırakın ısınmayı, son yıllarda soğuma gözlemleniyor.

(Haber spotu): Küresel ısınmanın en büyük sorunumuz olduğunu düşünüyorsanız bu gezegendeki en ahmak hergele sizsiniz.

(Haber spotu): Gerçek şu ki çoğu iklim bilimci bu konuda bilimin yaklaşımının kesin olmadığını söylüyor.

(Haber spotu): Küresel ısınma asılsızdır. Aslında küresel bir soğumayla karşı karşıyayız.

(Haber spotu): Cömert bir Tanrı'ya ve bebek İsa'ya inanmak küresel ısınmaya dair bir teoriye inanmaktan daha kolaydır.

(Haber spotu): Çevresel idare projesi başkanı Dr. Fred Singer "Dünyanın dört bir yanındaki hava gözlem balonları son 25 yılda atmosferde ısınma gözlemlenmedi." (Stevens, 2016).

Spot haberlerde yer alan bu söylemler, iklim değişikliğini inkâr eden bireysel görüşlerin ötesinde, medya aracılığıyla sürdürülen geniş çaplı ideolojik bir yönlendirme sürecine işaret etmektedir. Politik ekonomi açısından bakıldığında bu tür söylemlerin arkasında çoğu zaman şirketlerin ekonomik çıkarlarını korumaya yönelik stratejik medya kullanımı yer almaktadır. Belgeselde Amerikalı iklim bilimci Michael E. Mann'ın ekolojik zihin izinin nasıl ekonomik ve politik çıkarlarla çarpıtıldığına dair tespitleri oldukça önemlidir. Amerikalı politikacıların küresel şirketlerle olan ekonomik ve çıkar ilişkileri Mann'ın ifadeleriyle deşifre edilir:

(Dr. Michael E. Mann): İnternet siteleri haber kaynakları ve politik enstitüler oldukça etkileyici referansları olan ve bunu fosil yakıt çıkarları uğruna satmaya istekli kişileri buluyor. Birçok afili isme sahip kuruluşlar var: Refah Yolunda Amerikalılar (Americans for Prosperity veya Partner enstitüsü gibi). Bunlar şirket çıkarları finanse edilen grupların başını çekiyor. Refah Yolunda Amerikalılar esasen Koch Kardeşler için bir paravan. David ve Charles Koch tarafından kurulmuş bir organizasyon. (...) Koch şirketleri dünyada fosil yakıttan çıkar sağlayan özel şirketlerin en büyüklerinden biridir ve bu zenginliği korumak için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlar. Kongrede lobicilik yaptılar. (...) James Inhofe [Senato Çevre Komitesi Başkanı] muhtemelen kongredeki iklim değişikliği karşıtlarının en önde gelenidir. (...) James Inhofe'in Amerikan senatosunda fosil yakıtlardan en çok faydalanan kişilerden biri olduğunu öğrenmek şaşırtıcı olmasa gerek (1,837,427 Dolar). Fosil yakıtlardan çıkar sağlayanlar temsilciler meclisimizi ve senato çevre komitesini satın almış durumda. Kongremizden iklim önergesi geçiremiyoruz. Çünkü kongre, fosil yakıtların finanse ettiği iklim değişikliği karşıtları tarafından idare ediliyor. Bu sorunla başa çıkma amaçlı her türlü önergeye engel oluyorlar (Stevens, 2016).

Dr. Michael E. Mann'ın ifadeleri, fosil yakıt şirketlerinin yalnızca ekonomik güce sahip olmakla kalmayıp aynı zamanda siyasi mekanizmalar üzerinde de etkili olduklarını göstermektedir. Bu şirketler, lobi faaliyetleri aracılığıyla yasa yapım süreçlerini yönlendirmekte ve çevreyle ilgili düzenlemelerin hayata geçirilmesini engellemektedir. Bu durum, ekolojik sorunların yalnızca bilimsel veya teknik çözümlerle ele alınamayacağını, aynı zamanda politik ve ekonomik yapıların dönüşümünü gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

Ekomedya çarkının politik ekonomi analizinde öğrenenler, medya ve teknolojik aygıtların üretimiyle bağlantılı olarak küresel ekonomik sistemin ideolojik yapısını incelemeye yönlendirilir. İnceleme süreci, aynı zamanda ekomedya nesnelerinin maddi özelliklerini şekillendiren küresel bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısına ve üretim süreçlerine dair araştırmayı da içerir. Öğrenenler, bununla birlikte teknolojik sistemler ve bunlara bağlı ticari uygulamaların ekonomik güdülerini eleştirel biçimde değerlendiren bir tür teknookuryazarlık becerisi geliştirir. Gözetim ve veri toplama, reklamcılık, tanıtım, pazarlama, veri madenciliği, analiz ve kişisel verilerin satışı gibi uygulamalar da değerlendirme sürecine dâhildir. Ekomedya çarkının bütünleştirici yaklaşımı, eleştirel politik ekonomi analizinde görülen daha belirleyici (deterministik) eğilimleri yumuşatarak kültürel çalışmalar geleneğiyle dengeli ve çok boyutlu bir analiz anlayışı geliştirmeyi hedefler (López, 2014, ss. 145-147; López, 2015, s. 304; López, 2020).

4.4. Kültür

Kültür analizi, medya okuryazarlığı ve medya çalışmaları kapsamında yürütülen klasik metin çözümleme etkinliklerine odaklanmaktadır. Bu aşamada özellikle medya metinleri, göstergebilimsel ve söylem çözümlemesi yöntemleriyle incelenir. Lopez'e göre (2020) kültür; ortak yorumlar ve anlamlandırma süreçleri aracılığıyla şekillenen değerler, yaşam tarzları ve toplumsal pratiklerden oluşur. Çevresel sorunların çözümü farklı kültürel bakış açıları ve stratejiler gerektirdiği için sürdürülebilirlik, kültürel ve dilsel çeşitlilikle yakından ilişkilidir (López, 2015, s. 301). Bu doğrultuda, kültürel analiz sürecinde "Medya çevre ile ilgili kültürel normları ve değerleri nasıl şekillendiriyor?" ya da "Çevre sorunlarına yönelik toplumsal duyarlılık nasıl artırılabilir?" gibi sorular çerçevesinde medya nesneleri; hermeneutik yaklaşımlar, kültürel çalışmalar, metin analizi ve kültürlerarası iletişim gibi analitik yöntemlerle değerlendirilir. Ekosinema araştırmacısı Adrian Ivakhiv, kültür döngüsünün önemini şöyle açıklar:

Her bir anda, nesne daha büyük bir toplumsal ve teknolojik dünyaya bağlıdır: üretimi, iletimi ve alınılması; mevcut medya ve üretim ağları, finansal sermaye ve izleyici mobilizasyon mekanizmaları tarafından mümkün kılınır ve sınırlandırılır. Ayrıca güncel medya başarılarının şekillendirdiği kültürel söylemler, umutlar ve beklentilerle de çerçevelenir (2013, s. 37).

Before the Flood belgeselinin YouTube ve sosyal medya platformlarında ücretsiz olarak yayımlanması, Ivakhiv'in medya nesnelerinin toplumsal, teknolojik ve ekonomik ağlar içinde şekillendiğine dair vurgusunu somutlaştırmaktadır. Bu durum, ekolojik içeriklerin hem temsil ediliş biçimleriyle hem de dolaşıma girme yollarıyla kültürel yayılım ve başkalaşım sağladığını göstermektedir. Belgeselin ekolojik sorunları odağa aldığı geniş topografya düzleminde ülkeler ve kültürler arasındaki sosyolojik farklılıklara Hindistan örneği üzerinden değinilir. Çevre aktivisti ve CSE Direktörü Sunita Narain, küresel ölçekteki bilinçsiz ve sınırsız tüketim anlayışını Amerika örneği üzerinden eleştirir:

Sunita Narain: İklim değişikliğini umursuyoruz ama enerji erişiminin de iklim değişikliği kadar sorun teşkil ettiği bir ülkedeyiz ve her Hintliye enerji ulaştırmak zorundayız.

Leonardo: Anladığım kadarıyla Hindistan'da 300 milyon insanın elektriği yokmuş.

Sunita Narain: Evet, evet.

Leonardo: Yani Amerika Birleşik Devletleri'nin nüfusu kadar insanın.

Sunita Narain: Geçmişte bir sorun yarattıysanız biz de gelecekte bu sorunu yaratırız. Biri gelip fakir toplumlar güneş enerjisine geçmeli, 'Bizim yaptığımız hataları neden tekrarlamak zorundalar?' gibi şeyler söyleyebilir. Bunu Amerikalı sivil toplum örgütlerinden gerçekten çok duyuyoruz. Şaşıp kalıyorum. Dediğiniz kadar kolaysa ben de Amerika'nın güneş enerjisine geçmesini isterdim ama geçmediniz. Az laf çok iş diyorum.

Leonardo: Kendi öğütlerimizi kendimiz uygulamalıyız, kesinlikle.

Sunita Narain: Bunu söylediğim için kusura bakmayın Amerikalı olduğunuzu biliyorum. Beni yanlış anlamayın ama sizin tüketiminiz yüzünden gezegenimizde kocaman bir delik açılacak. Konuşmamız gereken esas şey bu. (...) Yaşam tarzı ve tüketim konularını iklim hakkındaki konuşmalarda merkeze almalıyız (Stevens, 2016).

Sunita Narain'in, DiCaprio'ya yönelttiği bu samimi eleştiri, özellikle Amerika örneğinde tüketim odaklı kapitalist yaşantı biçiminin doğurduğu çevresel zararların nasıl küresel bir sorun haline geldiğine işaret eder. Kültürel, sosyolojik ve en önemlisi ekonomik düzey açısından Hindistan gibi ülkelerin kalkınma ve çevresel sorumluluk arasında nasıl sıkıştığı çok net bir şekilde ifade edilir. Gelişmiş ülkelerin tüketim alışkanlıklarının küresel ekosistemi nasıl etkilediğine dair önemli bir eleştiri olarak medyanın farklı kültürel perspektifleri nasıl yansıttığı ve küresel vatandaşlık algısındaki roller Narain-DiCaprio diyalogunda temsil edilmiştir.

Bu diyalog aynı zamanda çevresel sürdürülebilirliğin yalnızca ekolojik bir mesele olmadığını, kültürel bir boyut taşıdığını da vurgular. Kültür dışı; bireylerin ve toplumların doğayla olan ilişkisini, yaşam tarzlarını, tüketim alışkanlıklarını ve dünya görüşlerini içerir. Sunita Narain, gelişmiş ülkelerin fosil yakıtlara bağımlı yaşam tarzlarını sorgularken iklim krizinin yalnızca teknik çözümlerle değil, aynı zamanda kültürel değişimle aşılabileceğini belirtir. Enerji tüketimindeki adaletsizlikler ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan yaşam biçimlerinin iklim değişikliği üzerindeki etkisine vurgu yapılır. Gelişmiş ülkelerin karbon emisyonları ve aşırı tüketim alışkanlıklarına dikkat çekilerek, iklim adaletinin politik ve kültürel anlayışların düzeltilmesiyle mümkün olabileceği ifade edilir.

Belgeselde kültürel ve toplumsal farklılıklar; Hindistan, Endonezya, Çin, Kanada, Amerika, Kuzey Kutbu, Mikronezya, Güney Pasifik gibi birçok farklı coğrafi bölge temsiliinde ekoeleştiriye tabi tutulur. Ülkelerin ekonomik düzeyleri ile ekolojik tutumları/konumları arasındaki farklılık dikkat çekicidir. Zira gelişmiş ülkelerin, ekolojiye verdikleri zarar daha fazla olmasına karşın diğer ülkeler ve coğrafyalar ekolojik bozulmadan daha fazla etkilenmekte ve özellikle iklim değişikliğinin yol açtığı sorunlardan korunmakta yetersiz kalmaktadır.

Söylem analizine bir başka örnek; çevre aktivizmine ve iklim değişikliğine karşı politikacı ve işadamlarının, medyada yer alan ve yukarıda alıntılanan doğrudan spot haber sunumu formatındaki çevre kriziyle ilgili açıklamaları gösterilebilir. Belgeselde; çevre sorunlarını görmezden gelen, çarpıtan tarafların karşı söylemleri müdahale edilmeksizin ekrana yansıtılır. Medyada yer alan metinlerin/söylemlerin doğrudan aktarımına dair senaryo metnince yapılan örtük yahut doğrudan yapılan yorumlar söylem analizi kapsamında değerlendirilebilir.

Ekomedya okuryazarlığı eğitimi kapsamında kültür analizi aracılığıyla öğrenenler, medya içeriklerindeki çevresel ideolojileri (örneğin insanların çevreye nasıl davranması gerektiğine dair inançları) tanımlayabilirler. Ayrıca bilgi okuryazarlığı becerilerini kullanarak özellikle iklim değişikliği gibi konularda öne sürülen çevresel iddiaların doğruluğunu araştırabilirler. Buna ek olarak öğrenenler, sosyal medya aracılığıyla kültürel davranışları ve tutumları haritalandırarak inanç sistemlerinin nasıl paylaşıldığını ve yayıldığını görebilirler (López, 2015, s. 304).

Sonuç

Ekomedya okuryazarlığı, medya araçlarının çevresel sürdürülebilirlik üzerindeki etkilerini eleştirel bir bakış açısıyla analiz eden disiplinlerarası bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Medya teknolojilerinin üretim süreçlerinden pazarlama stratejilerine kadar pek çok alanda çevre üzerindeki etkilerini göz ardı eden yaygın yaklaşımlara karşı çıkan ekomedya okuryazarlığı, çevresel farkındalığı artırmayı ve daha sürdürülebilir medya uygulamalarını teşvik etmeyi amaçlar. Bu nedenle ekomedya okuryazarlığı; çevresel adalet, iklim değişikliği ve medya teknolojilerinin ekolojik etkileri gibi konularda eleştirel bir yaklaşım geliştirmeyi hedefler. Bu çalışmada, ekomedya okuryazarlığı eğitimi kapsamında önerilen Ekomedya Çarkı perspektifinden hareketle *Before the Flood* belgeseli analiz edilmiş ve bu örnekten yola çıkılarak bir medya nesnesinin nasıl incelenebileceğine yönelik analitik bir yaklaşım ortaya konmaya çalışılmıştır. Ekomedya Çarkı'nın dört analiz aşaması olan "dünya görüşü, ekoloji, politik ekonomi ve kültür" ögeleri düzlemlerinde belgeselin içerik analizi yapılmıştır. Dünya görüşü boyutunda, belgesel ekolojik zihin izi bağlamında irdelenmiş ve çevre sorunlarına dair senaryoda yer verilen zihinsel tutum örneklerine dair çözümlemeler yapılmıştır. Ekoloji analizinde; medya araçlarının üretimi, dağıtımı ve tüketiminin ekosistemlere doğrudan ve dolaylı etkilerine belgeselin prodüksiyon süreci odağında değinilmiştir. Politik ekonomi açısından, medya içeriklerinin ekonomik güçler tarafından nasıl yönlendirildiği ve medya üretim süreçlerinde çevresel sorunlara nasıl yaklaşıldığı belgeselde yer verilen aktarımlar ve alıntılar doğrultusunda analiz edilmiştir. Kültür perspektifinde ise bir medya nesnesinin, ekolojik bilinç ve duyarlılık üzerindeki etkisi değerlendirilmiş, çevre sorunlarının medya aracılığıyla kültürel ve sosyolojik söylemlere nasıl dönüştürüldüğü üzerinde durulmuştur.

Before the Flood belgeseli üzerinden yapılan analiz; medya okuryazarlığının, çevresel bilinç ile birleştirilerek toplumsal sorumluluk ve sürdürülebilirlik tutumuna katkı sunabilecek etkili bir eğitim yöntemi olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda ekomedya okuryazarlığının eğitim sistemlerinde yer almasının, bireylerin çevresel farkındalığını artırmada ve sürdürülebilir medya tüketim alışkanlıklarını geliştirmede kritik bir rol oynayacağı savunulmaktadır. Belgeselin içerik analizine dayanan bulgular, medya okuryazarlığı yaklaşımının yalnızca bilgi aktarımıyla sınırlı kalmaması, çevresel sorumluluğu teşvik eden, ekoeleştirel bir bakış açısıyla medya üretim ve tüketim süreçlerini irdeleyen bir yapıya kavuşması gerektiğini göstermektedir. Bu çerçevede, ekomedya okuryazarlığı eğitiminin hem medya okuryazarlığı hem de çevre eğitimi perspektiflerinden yeniden yapılandırılması önerilmektedir. Özellikle medya okuryazarlığı eğiticileri, Ekomedya Çarkı modelini derslerinde

bir uygulama/etkinlik olarak kullanarak öğrenenlerin bir medya nesnesini ekolojik bir perspektiften nasıl analiz edebileceklerini somut biçimde gösterebilirler. Bu tür uygulamalar, öğrenenlerin eleştirel düşünme ve çevresel değerlendirme becerilerini pekiştirmede etkili olacaktır. Ayrıca medya okuryazarlığı dersi müfredatı da medya içeriklerini çok boyutlu biçimde ele alan mevcut yaklaşımına ek olarak, ekolojik çözümleme boyutunu da içerecek şekilde zenginleştirilebilir. Böylece medya okuryazarlığı eğitimi, bireylerin çevreyle ilgili eleştirel farkındalıklarını artıran, daha bütüncül ve sürdürülebilir bir öğrenme sürecine dönüşebilir.

Açıklamalar

- * **Etik Kurul Onayı:** Bu araştırmada herhangi bir insan faktörü araştırma nesnesi olarak kullanılmadığı için etik kurul onayı gerektirmemektedir.
- * **Yayın Etiği:** Bu çalışma, “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, makale intihal tespit yazılımlarıyla (Turnitin / iThenticate) taranmış ve herhangi bir intihal tespit edilmemiştir.
- * **Yazar Katkı Oranı:** Her iki yazarın katkı oranı %50’dir.
- * **Çıkar Çatışması:** Çalışmanın yazarlarının herhangi bir kurum veya bu kurumun çalışanlarıyla araştırmayı etkileyebilecek düzeyde doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir finansal, ticari, hukuki veya profesyonel ilişkisi/çıkartı söz konusu değildir.
- * **Akademik Finansal Destek:** Çalışma; herhangi bir akademik finansal destek kuruluşu (TÜBİTAK, BAP, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, vs.) tarafından desteklenmemiştir.
- * **Yazar Beyanı:** Çalışma bir tezden üretilmemiş ve herhangi bir kongre/sempozyum/konferansta sunulmamıştır.

Structured Extended Abstract

Research Background & Problem

Technological and digital developments have transformed both the ways individuals access information and the types of literacy used in educational systems. In this process of change, ecomedia literacy has emerged as a new approach that integrates environmental awareness with media literacy, aiming to evaluate media content from an ecological perspective. Until recently, environmental issues had a limited presence in the media literacy education literature. While this does not necessarily mean that media literacy has completely ignored environmental themes, the lack of a theoretical framework centered on environmental awareness is noteworthy (López, 2015, ss. 299-300; López, 2019, s. 1). The concept of ecomedia has been developed to address this gap by adopting an interdisciplinary approach to the relationship between media and the environment, positioning media literacy within a sustainability perspective, and enabling individuals to critically assess media content with ecological awareness.

Ecomedia literacy can be defined as the ability to analyze media messages from an environmental perspective and assess their ecological impacts (López, 2019, s. 1; López, 2022b, s. 61). This approach, which is based on the idea that media is both a part of environmental problems and a tool for their solution, encourages questioning the environmental impacts of media technologies and promoting sustainable media practices

(López, 2020). While this concept has started to gain attention in international literature, it has not yet found sufficient space in Turkish academic studies. However, addressing environmental education and media literacy through a holistic approach is an essential requirement for future education policies (Yıldırım, 2024, s. 90).

Based on Antonio López's ecomedia literacy theory, this study aims to contribute to the Turkish literature on the subject. Following Görmez's (2023) development of a perception scale for ecomedia literacy and the study by Sezgin Büyükalaca & Çömez (2023) examining how environmental issues are addressed in entertainment media content, this research focuses on the dimension of ecomedia literacy and education to present a theoretical and practical original perspective and methodology.

Research Methodology

The aim of this study is to conduct an in-depth theoretical examination of Antonio López's ecomedia literacy theory and to apply this theory by analyzing a media object using the "Ecomedia Wheel" model, which is proposed for ecomedia literacy education. In this research, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was employed. Document analysis is a qualitative research technique used to examine the content of text-based sources in a detailed and structured manner (Wach, 2013). This method, which is applied to both printed and electronic materials, also includes the analysis of audiovisual-based documents such as documentaries, TV programs, videos, and films (Geray, 2006). In this study, the type of audiovisual material used was the documentary.

Within the scope of the research, 17 films and documentaries listed in Table-1 were reviewed. The documentary *Before the Flood* (2016), directed by Fisher Stevens and translated into Turkish as *Tufandan Önce*, is a media production that addresses climate change, sustainability, and ecological awareness within a global framework and examines ecological problems in depth. In addition to these characteristics, it was selected through purposive sampling due to its inclusion of key concepts that form the basis of the ecomedia literacy theory—such as ecological mindprint, ecological footprint, ecological citizenship, and ecological justice—and its suitability for analysis using the Ecomedia Wheel model. The documentary was examined in detail both visually and in terms of content, and its transcript was produced. The data obtained were analyzed based on the four main components of the Ecomedia Wheel model.

Research Results

In the dimension of worldview, the documentary was analyzed in the context of ecological mind print and the examples of mental attitudes towards environmental problems in the script were analyzed. In its ecological analysis, the direct and indirect effects of production, distribution and consumption of media tools on ecosystems were addressed with a focus on the production process of the documentary. In terms of political economy, how media content is directed by economic forces and how media production processes approach environmental problems within the capitalist order are analyzed in line with the quotes and quotations in the documentary. From a cultural perspective, the impact of a media object on ecological consciousness and sensitivity is evaluated, and how environmental problems are transformed into cultural and sociological discourses through the media is emphasized.

Conclusion & Discussion

The analysis conducted through the documentary *Before the Flood* demonstrates that media literacy, when integrated with environmental awareness, can serve as an effective educational

approach that contributes to social responsibility and attitudes toward sustainability. In this context, it is argued that incorporating ecomedia literacy into education systems will play a critical role in enhancing individuals' environmental consciousness and in fostering sustainable media consumption habits. Findings based on the content analysis of the documentary reveal that the media literacy approach should go beyond mere information transmission and evolve into a structure that encourages environmental responsibility and critically examines media production and consumption processes from an eco-critical perspective. Within this framework, it is recommended that ecomedia literacy education be restructured through the combined lenses of media literacy and environmental education. In particular, media literacy educators can utilize the *Ecomedia Wheel* model as a practical activity in their courses to concretely demonstrate how a media object can be analyzed from an ecological perspective. Such practices will be effective in reinforcing learners' critical thinking and environmental assessment skills. Furthermore, the media literacy curriculum can be enriched by incorporating an ecological analysis dimension in addition to its existing approach that considers media content from multiple perspectives. In this way, media literacy education can transform into a more holistic and sustainable learning process that enhances individuals' critical awareness of environmental issues.

Kaynakça

- Aktulum, K. (2000). *Metinlerarası ilişkiler*. Öteki Yayınevi.
- Cubitt, S. (2005). *EcoMedia*. Rodopi.
- Dinvar Pekşen, G. (2024). İklim iletişimi faaliyetleri: Ekosinema alanındaki bilimsel üretimi çerçevelemek. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 9(2), 129–151.
- Geray, H. (2006). *Toplumsal araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlere giriş iletişim alanından örneklerle*. Siyasal.
- Görmez, E. (2015). Etkili medya okuryazarlığı eğitimi ve uygulamalarından örnekler. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 93–111.
- Görmez, E. (2023). Ekomedya okuryazarlığı algı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Language Academy*, 11(3), 85–99.
- Iñárritu, A. G. (2016). *The revenant* [Video recording]. Regency Enterprises, Anonymous Content, New Regency.
- Ivakhiv, A. J. (2013). *Ecologies of the moving image: Cinema, affect, nature*. Wilfrid Laurier University Press.
- Jacobs, L. F. (2000). The Triptychs of Hieronymus Bosch. *The Sixteenth Century Journal*, 31(4), 1009–1041.
- Koçoğlu, E. (2021). Medya okuryazarlığı ve eğitimiyle ilgili temel kavramlar. E. Koçoğlu & Ö. Akman (Ed.), *Medya okuryazarlığı ve eğitimi* (ss. 1–9). Pegem Akademi.
- Lin, J. P. (2014). The media ecosystem: What ecology can teach us about responsible media practice. *Journal of Media Literacy Education*, 6(1), 63–66.
- López, A. (2014). *Greening media education: Bridging media literacy with green cultural citizenship*. Peter Lang Verlag.

- López, A. (2015). Ecomedia literacy for environmental sustainability. In J. Singh, A. Grizzle, S. J. Yee, & S. H. Culver (Eds.), *Media and information literacy for the sustainable development goals* (pp. 299–306). Nordicom's International Clearinghouse on Children, Youth and Media.
- López, A. (2019). Ecomedia literacy. In R. Hobbs & P. Mihailidis (Eds.), *The international encyclopedia of media literacy*. John Wiley & Sons.
- López, A. (2020). Ecomedia literacy: Educating with ecomedia objects and the ecomediasphere. *Digital Culture & Education*, 12(2), n-p. <https://www.digitalcultureandeducation.com/volume-12-2>
- López, A. (2022a). Ecomedia literacy: Decolonizing media and the climate emergency. In B. S. De Abreu (Ed.), *Media literacy, equity, and justice* (pp. 115–122). Routledge.
- López, A. (2022b). Ecomedia literacy: Ethics, ecojustice, and the climate emergency. In B. A. Jensen & A. R. Tanner (Eds.), *Media literacy for justice: Lessons for changing the world* (pp. 58–65). ALA Neal-Schuman.
- López, A., Redmond, T., & Share, J. (2022). Global perspective on ecomedia literacy, ecojustice and media education in a postpandemic world. In *The Routledge handbook of media education futures post-pandemic* (pp. 463–470). Routledge.
- Maxwell, R., & Miller, T. (2012). *Greening the media*. Oxford University Press.
- Oppermann, S. (2012). Ekoeleştirir: Çevre ve edebiyat çalışmalarının dünü ve bugünü geleceği: Türkiye deneyimi. S. Oppermann (Ed.), *Ekoeleştirir çevre ve edebiyat*. Phoenix.
- Rust, S. (2015). Overview: Flow -An ecocritical perspective on broadcast media. In S. Rust, S. Monani, & S. Cubitt (Eds.), *Ecomedia: Key issues* (pp. 87–98). Routledge.
- Rust, S., Monani, S., & Cubitt, S. (2015). Introduction. In R. Stephen, M. Salma, & C. Sean (Eds.), *Ecomedia: Key Issues*. Routledge.
- Sezgin Büyükalaca, A. A., & Çömez, A. (2023). Medyada eğlence içeriğinde çevre sorunları: Ekomedya okuryazarlığı bağlamında örnek bir çözümleme. *İNİF E-Dergi*, 8(2), 52–75.
- Sotheby's. (n.d.). *Hieronymus Bosch's "The Garden of Earthly Delights", a journey from heaven to hell and back*. <https://www.Sothebys.Com/En/Videos/Hieronymus-Bosch-the-Garden-of-Earthly-Delights>
- Stevens, F. (2016). *Before the flood* [Video recording]. Appian Way Productions. https://www.youtube.com/watch?v=q83yB-1FkQg&ab_channel=MehmetKuru
- Thoman, E. (2003). Media literacy: A guided tour of the best resources for teaching. *The Clearing House*, 76(6), 278–283.
- Thomashow, M. (1995). *Ecological identity: Becoming a reflective environmentalist*. MIT Press.
- Wach, E. (2013). *Learning about qualitative document analysis* (pp. 1–9).
- Yıldırım, Ş. (2024). Ekomedya okuryazarlığı ve eğitimi. *The 7th International Symposium on the Environment and Morals (ISEM2024)*, 21-23 Kasım 2024, İstanbul Teknik Üniversitesi, 86–93. <https://www.i-sem.info/tr//Page/Index/3/21>